

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Bakalářské/kombinované studium

2010 - 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Pavλίna Hášková

**Komparace uplatnění občanského zákoníku a zákona
o pojistné smlouvě při správě pojistných smluv majetku
podnikatelů**

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. David Elischer, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

Bachelor /Combined (Part-Time) Studies

2010 - 2013

BACHELOR THESIS

Pavλίna Hášková

**A comparison of the application of the Civil Code and the
Insurance Contract Law in managing business property
insurance policies**

Prague 2013

The Bachelor Thesis Work Supervisor:
JUDr. David Elischer, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Pardubicích 13. 3. 2013

Pavλίna Hášková

PODĚKOVÁNÍ

Velmi ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce panu JUDr. PhDr. Davidu Elischerovi, Ph.D. za odborné vedení, ochotu, a vstřícnost.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou pojišťovnictví respektive vztahu pojištění a jeho právní úpravy. Na základě seznámení se s historií pojišťovnictví, se základním smyslem pojištění, s jeho hlavními principy a rozdělením, je v rámci praktického poznání srovnáno využití ustanovení jednotlivých právních norem. Podstatou uvedené komparace je zejména uplatnění dvou základních právních norem, které správu platného pojištění ovládají, a to občanský zákoník a zákon o pojistné smlouvě. Krátce je také zmíněna zákonná úprava pojištění od roku 2014, kdy se stane účinným nový občanský zákoník.

Klíčové pojmy

Občanský zákoník, podnikatel, pojistitel, pojistná smlouva, pojistník, pojištění, pojišťovna, zákon o pojistné smlouvě, zánik pojištění, změna pojištění, právní úkon, smluvní strana, pojišťovnictví.

Annotation

This Bachelor Thesis deals with issues within the Insurance Industry and especially the relationship of insurance and its law regulation. Taking into account the history of insurance, the basic purpose of insurance with its main principles and its division, this thesis compares, within practical knowledge, the use of the regulations of individual legal standards. The essence of such comparison is in particular the application of two basic legal standards that control the administration of valid insurance, and that is the Civil Code and the Insurance Contract Law. This thesis also briefly touches upon the statutory regulation of insurance since 2014, when the new Civil Code becomes effective.

Key words

Civil Code, contracting party, entrepreneur, insurance, insurance company, insurance contract, Insurance Contract Law, insurance industry, insurance policy amendment, insurance policy cancellation, insurer, legal act, policyholder.

OBSAH

ÚVOD	9
1. POJIŠŤOVNICTVÍ A POJIŠTĚNÍ	11
1.1. Obecná charakteristika	11
1.2. Členění pojištění	12
1.3. Historie pojišťovnictví	14
1.3.1. Historie pojišťovnictví obecně	14
1.3.2. Historie pojišťovnictví na českém území	18
1.4. Soukromé (komerční) pojištění	20
1.4.1. Pojistná smlouva, pojistné podmínky	21
1.4.2. Účastníci pojistného vztahu	24
1.5. Pojištění majetku podnikatelů	25
1.5.1. Majetkové pojištění	27
1.5.2. Pojištění motorových vozidel	29
1.5.3. Pojištění odpovědnosti	31
1.5.4. Další druhy pojištění podnikatelů	32
1.6. Správa pojištění	33
1.6.1. Změny v pojištění	33
1.6.2. Zánik pojištění	36
2. POJIŠTĚNÍ A LEGISLATIVA	41
2.1. Historie legislativy	41
2.2. Právní úprava v občanském zákoníku	44
2.2.1. Ustanovení vztahující se k úkonům správy pojistných smluv sjednaných do 31. 12. 2004	44
2.2.2. Ustanovení vztahující se k úkonům správy pojistných smluv sjednaných po 1. 1. 2005	47
2.3. Zákon o pojistné smlouvě	48
3. ÚKONY SPRÁVY V KONKRÉTNÍ POJIŠŤOVNĚ	51

3.1. Kooperativa pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group	51
3.2. Úkony ve správě pojištění podnikatelů	53
3.2.1. Forma právního úkonu	54
3.2.2. Zastupování pojistníka	54
3.2.3. Pojištění cizího rizika	55
3.2.4. Promlčení	56
3.2.5. Zánik pojištění - neplacení pojistného	57
3.2.6. Zánik pojištění - dohoda	57
3.2.7. Zánik pojištění - výpovědi	58
3.2.8. Zánik pojištění odstoupení	59
3.2.9. Zánik pojištění - zánik pojistného rizika	60
3.2.10. Zánik pojištění - zánik právnické osoby, úmrtí fyzické osoby	61
3.2.11. Změna ve vlastnictví	62
3.3. Statistika správy pojištění podnikatelů v pojišťovně Kooperativa	63
ZÁVĚR	65
PŘÍLOHA	67
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	68

ÚVOD

Pojišťovnictví patří mezi elementární složky finančního trhu. Více či méně zasahuje do života lidí na celém světě. Je totiž obchodem s lidským strachem. Strachem, že člověk přijde o něco, co získal, na čem mu záleží, co je pro něj důležité... V dnešní konzumní společnosti, která vede lidstvo k hromadění materiálních hodnot, chce každý mít jistotu, že o tyto výdobytky nenadále nepříjde - chce eliminovat riziko ztráty a jejich dopadů. Pro tento případ je většinou vhodné zajistit se tak, aby následky škodní události nezasáhly neblahým způsobem do života rodin a firem.

Na úvod lze konstatovat, že jedno je v souvislosti s rizikem jisté: vždy bylo, je a bude, a to alespoň do té doby, dokud bude existovat příroda a především člověk, protože ať se nám to líbí či ne, je to především právě lidská činnost, která znamená přítomnost rizika. Proto se není čemu divit, že lidstvo vždy zajímalo, jak se před riziky a negativními důsledky z nich plynoucími bránit a jak se proti nim tzv. pojistit.

Právě onen pojem „riziko“ si zpravidla spojujeme také s pojmy „pojišťovnictví“, „pojištění“, „pojišťovna“ apod. a připravujeme se na situace, že v našem životě může dojít k určité rizikové, a tím nepříjemné události (či samozřejmě událostem), která pro nás znamená negativní zásah do našeho života, a my očekáváme, že bude nějakým způsobem kompenzována či odškodněna a tím její dopad zmírněn.

Idea konstrukce pojištění je stará již několik set let. S určitými riziky je spojena každá lidská činnost, je však třeba odlišovat tu, která ve svém důsledku může znamenat „pouze“ náhodné ekonomické ztráty (např. v politické oblasti či např. nyní aktuální ekonomické krizi, proti které se pojistit nelze), a tu, proti které je možné se pojistit a pomocí pojištění ji řešit; právě o těch pojednává tato bakalářská práce. Snaží se nabídnout pohled na poměrně úzký segment pojištění, a to pojištění majetku podnikatelů z hlediska využívání jednotlivých právních norem při správě pojistných smluv.

Jak bylo již výše uvedeno, pojišťovnictví je obor, který se dotýká téměř každého člověka. Cílem této práce je nejenom vlastní porovnání úkonů ve správě pojištění podnikatelů, neboť pro komplexní posouzení daného problému je nutný dostatečný základ vědění z oblasti pojištění a legislativy. Cílem práce je proto také ukázat, že vzhledem k historickému vývoji tvoří pojištění zásadní součást života jednotlivce

i odvětví ekonomiky. Cíl porovnat správu pojištění z hlediska zákonné úpravy s sebou nese také snahu konkrétně propojit oblast pojištění a oblast práva, a to v teoretické rovině i z hlediska praktického pozorování. Je tedy možné vymezit cíl teoretický, který spočívá v seznámení s obecnou charakteristikou pojišťovnictví a pojištění, s jeho historií a s jeho druhy včetně příslušné zákonné úpravy této oblasti. A dále praktický cíl, který spočívá ve srovnání správy pojistných smluv týkajících se majetků podnikatelů s rozhodným datem 1. 1. 2005, kdy vstoupil v účinnost zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, jež je "*lex specialis*" vůči občanskému zákoníku upřesňující vztahy účastníků pojištění.

V metodice práce bude uplatněna deskriptivní, analytická a komparativní metoda, přičemž deskriptivní metoda bude použita zejména v první a druhé kapitole práce, kdy obsahem první kapitoly je charakteristika oboru pojišťovnictví, jeho historie, jeho druhy, dále specifikace pojištění majetku podnikatelů a jeho správy. Druhá kapitola je věnována zákonné úpravě pojištění, historii a vývoji příslušné legislativy zpracování příslušných ustanovení zákona o pojistné smlouvě týkajících se úkonů správy pojištění, a také zákonná úprava obsažená v občanském zákoníku, konkrétně ustanovení, která se vztahují k úkonům správy pojistných smluv sjednaných do 31. 12. 2004, resp. těch, které byly sjednány po 1. 1. 2005. Metoda analýzy a komparace je uplatněna v poslední kapitole práce, která se věnuje samotnému porovnání jednotlivých úkonů při správě pojistných smluv z hlediska platné legislativy a porovnání aplikace legislativy při správě pojištění v konkrétní pojišťovně, kterou je Kooperativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group, kdy jsou využity několikaleté praktické zkušenosti autorky této práce.

1. POJIŠŤOVNICTVÍ A POJIŠTĚNÍ

1.1. Obecná charakteristika

Je nepochybné, že pojišťovnictví můžeme směle považovat za jednu z klíčových oblastí národního hospodářství. Jeho úkoly lze shrnout do tří hledisek, a to hlediska individuálního, které v sobě zahrnuje pojistnou ochranu fyzických a právnických osob, dále do hlediska globálního, které zahrnuje především bezporuchový chod ekonomiky státu, a které má také zásadní význam i pro fyzické a právnické osoby, které v něm žijí a podnikají, a konečně podnikatelského, což znamená, že oblast pojišťovnictví je konkurentem či partnerem bankovního sektoru na finančním trhu.¹ Cipra (2005) vidí v pojišťovnictví dvě stránky, a to stránku etickou, se kterou spojuje tzv. princip solidarity, tedy solidaritu ostatních pojištěných s postiženými, a stránku výdělečnou, která pro subjekty podnikající v tomto odvětví znamená (zpravidla) prosperitu.² Z uvedeného vyplývá, že pojišťovnictví je určité specializované a samostatné ekonomické odvětví ve finanční oblasti. Jak bylo již řečeno v předchozím odstavci, je to jedna z klíčových oblastí národního hospodářství, která plní několik funkcí, zejména poskytuje pojistnou ochranu fyzickým a právnickým osobám, ovlivňuje hospodářství státu a na finančním trhu vystupuje v roli konkurenta i partnera bankovního sektoru. Pojišťovnictví je upraveno zákonem č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů (dále případně jen „zákon o pojišťovnictví, 2009“).

V souvislosti s pojišťovnictvím jako samostatným ekonomickým odvětvím se pak setkáváme s několika dalšími důležitými pojmy. Tím zásadním je pojem „*pojištění*“, které můžeme lapidárně charakterizovat např. jako „*system, soubor činností, kterými si něco pojišťujeme v době, kdy to nepotřebujeme, na dobu, kdy to potřebovat budeme*“.³ Ducháčková (2000) pak pojištění definuje jako „*nástroj finanční eliminace negativních důsledků nahodilosti*“.⁴ Naproti tomu Cipra (2005) odkazuje na definici

¹ Uvedená hlediska viz také např. CIPRA, T. *Praktický průvodce finanční a pojistnou matematikou*. 2. vyd. Praha: Ekopress, 2005. s. 177. ISBN 80-86119-91-2.

² Tamtéž s. 177

³ KAHOUN, V., V. VURM a B. Kučerová. *Vybrané kapitoly z pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha – Triton, 2008. s. 11. ISBN 978-80-7387-130-7.

⁴ DUCHÁČKOVÁ, E. *Pojišťovnictví a pojištění*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000. s. 12. ISBN 80-245-0023-X.

prof. Janka z roku 1946 a pojištění v souladu s ním definuje jako „*samostatný právní poměr, v němž se jedna strana zavazuje k jednorázové nebo opakujícím se platbám druhé straně uzavírající takové pojistné smlouvy plánovitě a ve velkém měřítku, která za to při nastoupení určitých jevů nezávislých na vůli zúčastněných musí poskytnout smlouvené protiplnění oprávněnému, a to nejvýše v maximální částce pojištěného rizika*“.⁵

Pojišťovnictví můžeme také definovat jako "nevýrobní odvětví ekonomiky zabývající se pojišťovací, zajišťovací a zábrannou činností".⁶ Přičemž pojišťovací činností se rozumí sjednávání pojištění, jeho správa a poskytování pojistného plnění; zajišťovací činností je tzv. pojištění pojišťovny⁷ a zábrannou činností je podle zákona o pojišťovnictví (2009) činnost pojišťovny prosazující preventivní opatření ke snižování rizika a rozsahu škod.

Z pohledu práva je pojištění právním vztahem. Tento právní vztah má základ v pojistné smlouvě, na základě jejíhož uzavření vzniká. Pojistiteli vzniká závazek, že v případě nahodilé skutečnosti⁸ poskytne oprávněné osobě (blíže v oddíle 1.4.2) pojistné plnění. Pojistníkovi jako druhé smluvní straně vzniká povinnost uhradit za pojistné krytí sjednané v pojistné smlouvě pojistné tj. sjednanou cenu.

1.2. Členění pojištění

Pojem pojištění je v praxi používáno pro různé druhy pojistného vztahu. Z hlediska právní závaznosti můžeme pojištění rozdělit na veřejné a soukromé (komerční).

⁵ CIPRA, T. *Praktický průvodce finanční a pojistnou matematikou*. 2. vyd. Praha: Ekopress, 2005. s. 12. ISBN 80-86119-91-2.

⁶ CHOVAN, P. a V. ČEJKOVÁ. *Malá encyklopédia poistenia a poisťovníctva s cudzojazyčnými ekvivalentmi*. 1. vyd. Bratislava: ELITA ekonomická literárna agentúra, 1995. s. 154. ISBN 80-85323-84-2

⁷ "Pojistitel (cesionář) přenáší část svého rizika na zajistitele, který za úplatu (zajistné) přebírá tuto část rizika." viz WEDOS, a.s. *Zajištění a zajišťovací činnost (cese)* [online]. ©10. 5. 2010 [cit. 2013-02-22]. Dostupné z <http://www.pojisteni.cz/clanky/a/130/zajisteni-zajistovaci-cinnost-cese.html>

⁸ Podle Ducháčkové (2009) je nahodilou událostí "„skutečnost, která je možná a u které není jisté, zda v době trvání soukromého pojištění vůbec nastane, nebo není známa doba jejího vzniku“ viz DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2009. s. 218. ISBN 978-80-86929-51-4.

Veřejná pojištění jsou pojištění zákonná, která vznikají bez uzavření pojistné smlouvy, pouze na základě příslušného zákona. Jedná se o veřejné zdravotní pojištění, pojištění důchodové a nemocenské a tzv. zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání. Pojištění zdravotní, důchodové a nemocenské provozuje prostřednictvím správních orgánů stát. Pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání provozují jako státní zakázku Česká pojišťovna a.s. a Kooperativa pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group.⁹ Zákonné pojištění není pojištěním v pravém slova smyslu, neboť neodpovídá obecnému vymezení pojmu pojištění (např. příspěvek se neodvíjí od velikosti rizika, nýbrž je stanoven pevně).

Soukromé (komerční) pojištění vzniká na základě pojistné smlouvy. Základní členění soukromého pojištění vychází ze zákona o pojišťovnictví (2009), který vymezuje pojištění neživotní a životní nebo ze zákona o pojistné smlouvě (2004), jež pojištění dělí na škodové a obnosové.

Zákon o pojišťovnictví (2009) v příloze č. 1 dělí pojištění pro svoji potřebu na dvě odvětví životní a neživotní, přičemž do životních pojištění jsou zařazena pojištění, která mají v základním riziku sjednání smrti nebo dožití se určitého věku např. životní pojištění pro případ smrti i pro případ dožití, pojištění spojená s investičním fondem, svatební pojištění nebo pojištění prostředků na výživu dětí. Do odvětví neživotních pojištění spadají všechna ostatní pojištění např. samostatné úrazové pojištění, samostatné pojištění nemoci, pojištění škod na majetku, pojištění odpovědnosti za škodu, pojištění právní ochrany, cestovní pojištění atd.

Rozdělení pojištění na škodové a obnosové souvisí s tím, zda je pojištění sjednáno k získání obnosu nebo náhradě případné škody. V pojistné smlouvě musí být povinně určeno, zda se jedná o pojištění škodové nebo obnosové. Účelem obnosového pojištění je získání dohodnuté finanční částky ve výši, která je nezávislá na výši škody. Obnosovým pojištěním je vždy životní pojištění a také jako obnosové může být sjednáváno: úrazové pojištění, pojištění pro případ nemoci, pojištění jiného majetku než věci (např. know how). Naproti tomu účelem škodového pojištění je náhrada škody

⁹ HRADEC, M., J. ZÁRYBNICKÁ a V. KŘIVOHLÁVEK. *Pojištění a pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2005. s. 13. ISBN 80-86754-48-0

vzniklé v důsledku pojistné události (např. náhrada za dům zničený požárem). Škodovým pojištěním je vždy majetkové pojištění věci, právní ochrany, odpovědnosti za škodu, pojištění úvěru a záruky (např. tzv. pojištění pro případ nesplacení úvěru), pojištění finančních ztrát (pojištění přerušení provozu) a také jako škodové může být sjednáváno úrazové pojištění, pojištění pro případ nemoci, pojištění jiného majetku než věci (např. know how).

Soukromé pojištění také můžeme rozlišit podle formy vzniku na pojištění povinně smluvní a dobrovolné. Povinně smluvní pojištění je pojištění, které zvláštní zákon ukládá subjektu povinnost sjednat (např. pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla tzv. povinné ručení, pojištění odpovědnosti auditorů, insolvenčních správců, pojišťovacích zprostředkovatelů, nestátních zdravotnických zařízení apod.). Dobrovolné smluvní pojištění, sjednává pojistník ze své vůle a z důvodu své potřeby.

Na závěr této části je třeba dodat, že téma bakalářské práce se týká výhradně soukromého (tedy tzv. komerčního) smluvního pojištění, nikoliv pojištění veřejného tj. zákonného nebo pojištění povinného.

1.3. Historie pojišťovnictví

1.3.1. Historie pojišťovnictví obecně

Jak bylo řečeno již v úvodu této práce, určitou formu pojišťovnictví a pojištění znali již staří Egypťané či Atéňané, je však pravdou, že se žádné písemné památky nedochovaly. Většina autorů zasazuje počátky pojištění do dávné minulosti, někdy kolem roku 2000 př. n. l. Ducháčková (2000)¹⁰, Hradec a spol. (2005) dokonce hovoří o době kolem roku 2500 př. n. l., "*kdy ve starém Egyptě uzavírali kameníci vzájemné dohody o krytí nákladů a pohřeb v případě úmrtí svého člena*". *Tyto náklady byly uhrazovány z pravidelně vybíraných příspěvků*"¹¹ Ducháčková (2000) ve své knize, která je citována níže, uvádí, že první pojištění spočívalo zejména ve vzájemném krytí ztrát (např. krytí výdajů na pohřby, příp. krytí ztrát při přepravě zboží pomocí karavan

¹⁰ DUCHÁČKOVÁ, E. *Pojišťovnictví a pojištění*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000. s. 13. ISBN 80-245-0023-X.

¹¹ HRADEC, M., J. ZÁRYBNICKÁ a V. KŘIVOHLÁVEK. *Pojištění a pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2005. s. 15 - 16. ISBN 80-86754-48-0

apod.) a bylo vzhledem ke svému charakteru označováno termínem „vzájemnostní pojištění“.¹² Mohly se jej účastnit pouze určité uzavřené skupiny osob (např. řemeslníci a kupci) a občas splývaly osoby pojistitele a pojistníka. O tom, že určitá forma pojištění existovala již ve starém Egyptě a Babylónii, se zmiňuje také Marvan (1989)¹³, který jako výše uvedení autoři uvádí, že šlo o vzájemné dohody o společném krytí výdajů na pohřby z pravidelně vybíraných příspěvků, resp. o vzájemné krytí ztrát při cestě pomocí karavan. Tyto však nejsou podle Marvana (1989) písemně doloženy, stejně jako není písemně doloženo to, že v Aténách kolem roku 400 před n. l. existovalo sociální pojištění pro případ zmrzačení ve válce. Ale za prokázané je považováno, že s životním pojištěním a s pojištěním majetku pracovali již v antickém Římě, i když někdy nelze odlišit, zda šlo o pojištění, či pouze o charitativní činnost. Nicméně tehdy působily čtyři instituce, jejichž úkolem bylo zabezpečit důstojný pohřeb členů institucí, dále finanční prostředky pro pozůstalé, např. i ve formě věna pro nevěstu, jejíž otec zemřel apod. Naproti tomu Kahoun a spol. (2008) připouští první myšlenky na vznik pojištění až ve středověku.¹⁴ Uvádí, že prvním typem pojištění bylo pojištění námořní, tj. pojištění lodí a lodních nákladů na přelomu 14. a 15. století. Do 15. století zasazují také vznik prvních pojišťovacích ústavů jednak pro lodní dopravu, a jednak také proti požárům na nemovitostech. Ve své knize se zmiňují také o prvním sociálním pojištění a o vzniku tzv. dělnické nemocenské pokladny v roce 1527.¹⁵ Marvan (1989) za hospodářský zlom a tím i rozvoj obchodu, zemědělství a řemesel však překvapivě považuje křížácké války v letech 1096 až 1270, resp. jejich ukončení. Určité skupiny lidí zejména řemeslníci se začaly mezi sebou sdružovat a vytvářet cechy, gildy anebo bratrstva. V rámci nich pak byla stanovena povinnost členů platit pravidelné příspěvky do tzv. pojistného fondu, při čemž tato pravidelnost jim zajišťovala bezpečí a podporu ze strany organizace, jejíž byli členy. Bylo obvyklé, že byl přesně určen okruh – dnes bychom mohli říci pojistných událostí a že byla také přesně určena výše náhrady

¹² Ducháčková (2000) v této souvislosti uvádí *příklad tohoto vzájemnostního pojištění, kdy např. námořní půjčka byla kombinací pojištění a úvěru; v praxi to vypadalo následovně: obchodník si při přepravě zboží vzal námořní půjčku ve vyšší ceny zboží, a pokud loď s nákladem nedoplula, vrátil loď do místa určení, vrátil vypůjčený obnos i s úroky, ale pokud loď s nákladem nedoplula, půjčku vracet nemusel* – viz tamtéž s. 13

¹³ MARVAN, M. *Dějiny pojišťovnictví v Československu. 1. díl: Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1989. s. 21. ISBN nevedeno.

¹⁴ KAHOUN, V., V. VURM a B. KUČEROVÁ. *Vybrané kapitoly z pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha – Triton, 2008. s. 12-13. ISBN 978-80-7387-130-7.

¹⁵ Tamtéž s. 12 - 13; *nutno však podotknout, že publikace jmenovaných autorů se v dalších částech zabývá pouze sociálním pojištěním, tj. nemocenským, důchodovým a zdravotním, nikoliv pojištěním soukromým, tedy komerčním.*

za vzniklou škodu dnešní pojistné plnění. Pojištění se vztahovalo na různé případy, např. na případy smrti, úrazu, požáru nebo mohly být prostředky použity i na věna pozůstalým dcerám.

První písemná pojistná smlouva byla uzavřena v italské Pise dne 13. dubna 1379, čímž v Evropě začala doba komerčního námořního pojištění a námořního práva. První doložená pojistná událost pochází z 16. století. V roce 1583 přesně 18. června sjednal pan Richard Martin smlouvu na život jistého pana Williama Gibbonse, a to na období 12 měsíců s pojistnou částkou 382 liber. Pojištěný pan Gibbons však zemřel 9. června 1584, právě před uplynutím dvanácti měsíců. Tato pojistná událost údajně však nebyla pojistitelem vyplacena, a to i přesto, že nárok na pojistné plnění byl zcela prokazatelný.¹⁶

Koncem 17. století se komerční námořní pojišťovnictví začalo rozvíjet také ve Francii a v Anglii, kde vznikla i v současné době známá pojišťovna Lloyd's. Pokud jde o samotné počátky této pojišťovny, je zajímavostí, že činnost této pojišťovny byla zahájena v kavárně, jejímž majitelem byl Edward Lloyd, a v níž se scházeli kapitáni lodí, rejdaři a obchodníci, takže se kavárna nakonec stala místem, kde bylo realizováno i námořní pojištění. Marvan (1989) popisuje pojišťovací praxi následovně: „*maklér neboli broker dostal pokyn, aby pojistil určitou loď, její náklad a posádku, poté obcházel s archem papíru hosty v kavárně a každý zájemce na papír zaznamenal částku, za kterou byl ochoten ručit; podle dílčích podílů pak bylo vypočteno pojistné, které zákazník upisovatelům zaplatil*“.¹⁷ Po Lloydově smrti v roce 1713 pojišťovací činnost v kavárně probíhala dál a v roce 1720 noví majitelé kavárny obdrželi oficiální oprávnění námořní pojištění provozovat.

Pokud jde o jiný druh pojištění, a to pojištění proti požáru, žilo si svým vlastním životem v prostoru cechů a spolků. Rozhodujícím okamžikem, od něhož se odvíjely snahy věnovat se i komerční formě požárního pojištění, byl požár Londýna v roce 1666. V roce 1680 proto, opět v Londýně, vznikla první komerční požární pojišťovna (tzv. „The Fire Office“), již následovala v roce 1786 pojišťovna Phoenix, která pojišťovací činnosti rozšiřovala také do dalších zemí Evropy.

¹⁶ HRADEC, M., J. ZÁRYBNICKÁ a V. KŘIVOHLÁVEK. *Pojištění a pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2005. s. 16. ISBN 80-86754-48-0

¹⁷MARVAN, M. *Dějiny pojišťovnictví v Československu. 1. díl: Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1989. s. 22 - 23. ISBN neuvedeno.

Vedle pojištění majetku se rozvíjí i pojištění rizik týkajících se zajištění života lidí. Nejstarší dochovaná smlouva o pojištění doživotního důchodu byla uzavřena v roce 1308 mezi klášterem sv. Denise v Paříži a arcibiskupem kolínským, který vyplatil klášteru 2.400 livrů s tím, že mu klášter bude doživotně platit ročně důchod ve výši 400 livrů.¹⁸ Nicméně až v polovině 16. století dochází převážně v Anglii, Flandrech a Holandsku k rozvoji tzv. rentových důchodů. V tomto období vznikly první početní podklady nového způsobu pojištění. Pojišťovaly se jím důchody nazývané "tontiny" (název je po italském lékaři Tontim, který se jako první vědecky zabýval pravděpodobností délky lidského života).¹⁹ Životní pojištění se v 18. století rozvíjelo zejména v Anglii, kde byly položeny základy tohoto druhu pojištění, a to nejprve vznikem prvních úmrtnostních tabulek, jež na podkladu studia farních zápisů o narození a úmrtí obyvatel vytvořil anglický vědec Edmond Hailey. Dalším významným počinem byl vznik první tabulky premiových sazeb v životním pojištění. Jejich autorem byl matematik James Dodson, kterého odmítli pojistit kvůli jeho pokročilému věku, jelikož v jeho 46 letech byl považován za značné riziko. Dodson prozkoumal všechny dostupné informace o délce lidského života a vypracoval tabulky premiových sazeb. Každý člověk mohl pojistit svůj život za roční pojistné vypočítané podle věku a počtu let, na něž bylo pojištění uzavřeno, čímž rozložil riziko na všechny pojištěné. "*Vysoké náklady pojištění staršího klienta se vyrovnaly nižšími náklady, když šlo o klienta mladšího*".²⁰ Od konce 18. století začali vznikat životní pojišťovací společnosti po celé Evropě.

Mezi další druhy pojištění, které začaly být aktuální zejména v souvislosti s rozvojem obchodu a služeb na konci 19. století, patřilo např. pojištění majetku, úrazového pojištění či pojištění odpovědnosti za škody a také pojištění úvěrů. Zároveň s rozšiřováním výroby a obchodu přicházejí požadavky na přijímání výrazně vyšších rizik do pojištění, které již přestávají být pro jednu pojišťovací společnost únosné. Dochází tedy k rozdělení rizika mezi více společnostmi (vznik soupojištění) a zároveň také vzniká v roce 1852 jako první na německém území Kolínská zajišťovací společnost.

¹⁸ MARVAN, M. *Dějiny pojišťovnictví v Československu. 1. díl: Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1989. s. 22 - 23. ISBN neuvedeno.

¹⁹ HRADEC, M., J. ZÁRYBNICKÁ a V. KŘIVOHLÁVEK. *Pojištění a pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2005. s. 17. ISBN 80-86754-48-0

²⁰ „Dodsonův princip je při výpočtu životního pojištění používán dodnes“ tamtéž s. 17

1.3.2. Historie pojišťovnictví na českém území

V úvodu tohoto oddílu je třeba si uvědomit, že české země byly až do roku 1918 součástí Rakouska – Uherska, které územně zasahovalo až k Jadranu, takže svůj zájem uplatňovalo jak v námořním právu a v námořním pojištění, tak v pojištění typicky vnitrozemském. Za první pokus vytvoření systému pojištění na území dnešní České republiky je považován návrh Jana Kryštofa Bořka z roku 1699 na zavedení povinného protipožárního fondu v každém městě, do něhož by povinně přispívali noví majitelé domů. Ke vzniku fondu ale nakonec nedošlo. V roce 1777 byla zřízena v Brandýse nad Labem pojišťovna proti škodám z ohně na polních zásobách, nábytku, náradí a dobytka, která ovšem neměla dlouhého trvání a záhy zanikla.²¹ Faktický počátek rozvoje pojišťovnictví a pojištění v Rakousku – Uhersku můžeme směřovat na začátek 19. století, ač některé náznaky se objevovaly již za vlády císařovny Marie Terezie, která aktivně vyzývala k tomu, aby byly pojišťovny zakládány.²² Zlomový okamžik však přišel až v roce 1811, kdy vstoupil v platnost Všeobecný zákoník občanský (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch), dále příp. jen „ABGB“.²³ Ten upravoval pojistné smlouvy jako smlouvy, které „slibují a přejímají naděje ještě nejistého prospěchu“. Druhy odvážných smluv byly mimo jiné také sázka, hra, los, tzv. koupě naděje, doživotní důchody, zaopatřovací ústavy, zápůjčky na loď a právě také smlouvy pojišťovací, které se však týkaly pouze pojištění na moři, které bylo předmětem námořních zákonů.²⁴ Obsahem ABGB ovšem nebyla problematika zřizování pojišťoven a tento nedostatek byl napraven až císařským patentem ze dne 4. září 1819.

V samotných českých zemích byla první pojišťovna založena v Praze v roce 1827 a byla to První česká vzájemná pojišťovna. Jejími zakladateli byli Josef Matyáš

²¹ viz Hradec, M.; Zárybnická, J.; Křivohlávek, V. *Pojištění a pojišťovnictví*, 1. vydání Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2005, str. 18

²² za její vlády vznikl v roce 1748 Fond na úhradu škod vzniklých požáry, povodněmi a nepřízní počasí viz Česká pojišťovna, a.s. *Pomáháme vám vypustit starosti o poničenou domácnost* [online]. [cit. 2013-02-22]. Dostupné na:

http://www.ceskapojistovna.cz/documents/10262/1036225/120530_TK_Novinky+v+pojisteni+majetku+CP.pdf.

²³ celým názvem Všeobecný zákoník občanský pro veškeré německé země dědičné rakouského mocnářství (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten deutschen Erbländer der österreichischen Monarchie).

²⁴ V hlavě dvacáté deváté *O smlouvách odvážných* § 1288 ABGB definuje pojistnou smlouvu takto: „Převzme-li někdo na sebe nebezpečství škody, která může jiného bez jeho zavinění stihnouti, a slíbí-li mu za určitou cenu plniti vymíněnou náhradu; vzniká pojišťovací smlouva. Pojišťovatel ručí při tom za náhodnou škodu a pojištěný za slíbenou cenu.“.

hrabě z Thunu a Hohensteinu a František Josef hrabě z Vrtby²⁵. V roce 1830 pak byla založena Moravsko-slezská vzájemná pojišťovna Brno, u jejíhož založení stála osoba Jiřího rytíře z Högelmüllerů. Obě pojišťovny byly založeny ke krytí požárních škod a teprve v pozdějších letech se jejich zaměření postupně rozšiřovalo (např. pojištění proti krupobití).²⁶ Druhá polovina 19. století se nesla v duchu zakládání českých pojišťoven a pojišťovacích spolků, který se nesl až do první světové války. Vznikaly pojišťovny městské, rolnické a vzájemné. V roce 1869 byly založeny pojišťovny Praha, vzájemná pojišťovna a Slavia, vzájemná pojišťovací banka, které byly specializované na životní pojištění. Slavia byla prezentována jako česká vlastenecká pojišťovna²⁷ a je považována za jednu nejvýznamnějších českých pojišťoven vůbec. Významnou událostí tohoto období je založení První české zajišťovací banky v roce 1872 v Praze.

Na přelomu století vznikaly stále nové pojišťovací společnosti, mj. v roce 1900 Hasičská vzájemná pojišťovna v Brně. Během válečného období 1914-1918 se podařilo pojišťovnám uchovat prostředky klientů a se vznikem samostatné Československé republiky byla započata nová éra pojišťovnictví. V meziválečném období vznikaly další české pojišťovny, ale také na českém pojistném trhu operovaly i další zahraniční pojišťovny. V průběhu druhé světové války byly české pojišťovny dosud působící na československém trhu donuceny zapojit se do systému německého pojišťovnictví, výsledkem bylo, že v letech 1939 až 1945 nebyla založena žádná česká pojišťovna, nadto na českém území ukončily činnost pojišťovny států, které byly ve válečném stavu s Německem. I přes tento nepříznivý vývoj existovalo po skončení války na československém pojistném trhu celkem 733 pojišťoven, pojišťovacích spolků a zahraničních reprezentací, které byly v říjnu 1945 znárodněny podle ustanovení § 1 dekretu prezidenta republiky č. 103/1945 Sb.²⁸

²⁵ podle Marvana (1989) měli oba podnikavého ducha a kladný vztah k českému obrození viz MARVAN, M. *Dějiny pojišťovnictví v Československu. 1. díl: Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1989. s. 42. ISBN nevedeno.

²⁶ DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2009. s. 12 - 13. ISBN 978-80-86929-51-4.

²⁷ Marvan (1989) dokonce hovoří o tom, že impulsem pro založení Slavie byla pout' Čechů do Moskvy, která se uskutečnila v roce 1867, a význam této pouti se projevil právě ve vlasteneckém, resp. všeslovanském zaměření této pojišťovny - viz MARVAN, M. *Dějiny pojišťovnictví v Československu. 1. díl: Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1989. s. 99. ISBN nevedeno.

²⁸ KARFÍKOVÁ, M., V. PŘÍKRYL a J. ČECHOVÁ. *Základy pojišťovacího práva*, 1. vyd. Praha: Nakladatelství ORAC, s.r.o., 2001. s. 8. ISBN 80-86199-27-4

Pro další období je charakteristické, že v roce 1945 byla obnovena Československá republika, která zažila tříletou přechodnou dobu, v níž fungoval systém tržního hospodářství a tedy i soukromého podnikání, který v únoru 1948 přerušil na dlouhých skoro 40 let komunistický převrat a s ním také centrálně řízené hospodářství. Proto došlo k tomu, že byl vytvořen monopol jediné pojišťovny, a to Československé pojišťovny, národní podnik (později od roku 1953 Státní pojišťovny, resp. od roku 1968 České státní pojišťovny a Slovenské státní pojišťovny), jejíž majetek byl ve vlastnictví státu, a která poskytovala ochranu jak průmyslovému, tak zemědělskému odvětví a samozřejmě také domácnostem.²⁹

K faktické změně a otevření trhu na další pojišťovny, i ty zahraniční, došlo až po roce 1990 v souvislosti s přijetím zákona o pojišťovnictví (2009). Právní změny z první poloviny devadesátých let poskytly podporu pro nastavení a rozvoj pojistného trhu. Po boku České státní pojišťovny, která byla v roce 1993 přeměněna na Českou pojišťovnu a. s., se začaly prosazovat další nové pojišťovny. První nově vzniklou pojišťovnou na českém území byla pojišťovna Kooperativa, kterou vzápětí následovali další pojišťovny např. Hasičská vzájemná pojišťovna a. s. (1992), Živnostenská pojišťovna, a. s. (1992), IPB Pojišťovna, a. s. (1992), Allianz pojišťovna, a. s. (1992) a další. První pojišťovnou, která z důvodu vážných hospodářských potíží po povodních v roce 1997, ztratila licenci, byla Pojišťovna MORAVA, a. s. (1998).³⁰

Obecně je možné konstatovat, že od roku 1991 se pojistný trh vyvíjí stabilně a s dostatečnou dynamikou. Počet pojišťoven ze tří na konci roku 1991 se navýšil na třicet pět tuzemských pojišťoven k 31. 12. 2011.

1.4. Soukromé (komerční) pojištění

Soukromé pojištění je pojistný vztah, který vzniká na základě sjednané pojistné smlouvy. Soukromé pojištění je právně upraveno v zákoně o pojistné smlouvě (2004).

²⁹ CHALOUPECKÝ, J. *Dějiny pojišťovnictví v Československu. 3. Díl: Dějiny pojišťovnictví v Československu (1945-1992)*. 1. vyd. Praha: Česká pojišťovna, 1997. s. 106. ISBN neuvedeno.

³⁰ KARFÍKOVÁ, M., V. PŘIKRYL a J. ČECHOVÁ. *Základy pojišťovacího práva*, 1. vyd. Praha: Nakladatelství ORAC, s.r.o., 2001. s. 12 - 15. ISBN 80-86199-27-4

Soukromé pojištění je konstruováno na základě zásady ekvivalence, což znamená, že velikost příspěvků zúčastněných subjektů je odvozena od velikosti rizika.³¹

Vedle rozdělení uvedeného v podkapitole 1.2 lze soukromé pojištění rozdělit podle dalších kritérií např. podle délky trvání pojištění (krátkodobá, dlouhodobá), podle územní platnosti pojištění, podle potřeby zajištění budoucích závazků (pojištění rizikové a pojištění rezervotvorné), podle délky pojistného období, podle pojistných produktů, podle počtu pojištěných rizik aj.³² Obecně nejznámější dělení podle druhu krytých pojistných rizik: pojištění osob (životní, úrazové, pro případ nemoc aj.), majetkové pojištění (živelní, odcizení, havarijní, strojní, pojištění skel aj.), pojištění odpovědnosti za škodu, cestovní pojištění, pojištění finančních ztrát (např. ušlý zisk) a další.

1.4.1. Pojistná smlouva, pojistné podmínky

Pojistná smlouva je právní dokument, kterým je sjednáno smluvní pojištění fyzických nebo právnických osob. Zákon o pojistné smlouvě (2004) vymezuje pojistnou smlouvu jako *"smlouvu o finančních službách, ve které se pojistitel zavazuje v případě vzniku nahodilé události poskytnout ve sjednaném rozsahu plnění a pojistník se zavazuje platit pojistiteli pojistné"*.

Pro účely této práce je třeba se ještě zmínit o definici nahodilé skutečnosti, již je *„skutečnost, která je možná a u které není jisté, zda v době trvání soukromého pojištění vůbec nastane, nebo není známa doba jejího vzniku“*.³³ Taková nahodilá skutečnost musí být vždy uvedena v pojistné smlouvě, protože právě v souvislosti s ní vzniká povinnost pojistitele poskytnout pojistné plnění.³⁴ V okamžiku, kdy se nahodilá skutečnost, která je obsahem pojistné smlouvy, stane opravdovou skutečností (tj. kdy např. dojde k úrazu, pojistník zemře, dojde k požáru domu, k havárii vozidla apod.), jedná se již o tzv. pojistnou událost a pojistiteli vzniká povinnost poskytnout

³¹ DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2009. s. 38. ISBN 978-80-86929-51-4.

³² HRADEC, M., J. ZÁRYBNICKÁ a V. KŘIVOHLÁVEK. *Pojištění a pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2005. s. 100. ISBN 80-86754-48-0

³³ DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2009. s. 218. ISBN 978-80-86929-51-4.

³⁴ podle Ducháčkové (2000) je pojistným plněním *„náhrada pojistitele v případě, že dojde k pojistné události, které pojistitel vyplácí v podobě náhrady škody na pojištěném majetku nebo v podobě výplaty z úrazového, životního a důchodového pojištění“* – viz DUCHÁČKOVÁ, E. *Pojišťovnictví a pojištění*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000. s. 21. ISBN 80-245-0023-X. a viz také DAŇHEL, J. *Kapitoly z pojistné teorie*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2002. s. 37. ISBN 80-245-0306-9.

tzv. pojistné plnění, což je „náhrada pojistitele v případě, že dojde k pojistné události“.³⁵

Zákon o pojistné smlouvě (2004) vymezuje v § 4 základní obsah smlouvy, který musí být vždy dodržen. Bez podstatných náležitostí by byla pojistná smlouva neplatná. Pojistná smlouva musí vždy obsahovat určení pojistitele a dalších osob, které jsou účastníky pojištění. Způsoby určení jsou specifikovány níže (viz oddíl 1.4.2). Dále musí pojistná smlouva určovat, zda se jedná o pojištění škodové nebo pojištění obnosové. Podstatnou náležitostí pojistné smlouvy je také vymezení pojistného nebezpečí a pojistné události. Pojistné nebezpečí je možná příčina vzniku pojistné události (např. povodeň, úraz) a pojistná událost je chápána jako nahodilá skutečnost, se kterou je spojená povinnost pojistitele vyplatit pojistné plnění, zároveň mohou být *vymezeny zvláštní podmínky, které musí být splněny, aby šlo o pojistnou událost*.³⁶ Další podstatnou náležitostí pojistné smlouvy je vymezení výše pojistného, jeho splatnosti a určení, zda jde o pojistné jednorázové nebo běžné, což stanovuje povinnost pojistníka platit pojistné.³⁷

Pojistník v případě, že uzavře s pojistitelem pojistnou smlouvu, je povinen v této smlouvě konkrétně stanovené době platit tzv. pojistné, které např. Daňhel (2002) charakterizuje jako „*dopředu zaplacenou úplatu za přenesení negativních finančních důsledků nahodilosti z podnikatelských a ostatních ekonomických subjektů na pojišťovnu, resp. agregovanou kvantifikaci komerčního rizika z možné realizace nahodilosti, ohrožujícího společnost*“.³⁸ Obecně řečeno, pojistným rozumíme tedy úhradu za poskytovanou pojistnou ochranu. Pojistné může být uhrazeno v plné výši při sjednání pojištění, což se vyskytuje zejména při krátkodobém pojištění např. v případech cestovního pojištění, kdy pojistník si cestovní pojištění sjedná a na místě zaplatí stanovenou částku, v tom případě hovoříme o jednorázovém pojistném. Ve většině případů je sjednáno pojistné běžné, které je splatné vždy

³⁵ DUCHÁČKOVÁ, E. *Pojišťovnictví a pojištění*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000. s. 12. ISBN 80-245-0023-X.

³⁶ BOHMAN, L. a M. WAWERKOVÁ. *Zákon o pojistné smlouvě: Komentář*. 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2009. s. 41. ISBN 978-80-7201-755-3.

³⁷ Tamtéž s. 218 (jako u poznámky č. 33)

³⁸ DAŇHEL, J. *Kapitoly z pojistné teorie*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2002. s. 37. ISBN 80-245-0306-9. Ducháčková (2000) jej naproti tomu charakterizuje jako „*cenu za poskytnutou pojistnou ochranu a úplatu za přenesení negativních finančních důsledků nahodilosti z jednotlivého subjektu na pojistitele*“ – viz DUCHÁČKOVÁ, E. *Pojišťovnictví a pojištění*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000. s. 21. ISBN 80-245-0023-X.

za pojistné období tj. pojistné hrazené měsíčně, čtvrtletně, pololetně nebo ročně, není-li pojistnou smlouvou ujednáno jinak.

Vymezení pojistné doby a doby, na kterou by uzavřena pojistná smlouva (doba určitá nebo neurčitá) jsou dalšími náležitostmi pojistné smlouvy. Od uzavření smlouvy tj. od okamžiku, kdy navrhovatel obdrží sdělení o přijetí návrhu na pojištění, je nutné odlišit počátek pojištění. Pojištění vzniká prvním dnem po uzavření pojistné smlouvy, nebylo-li ujednáno jinak. Doba trvání pojištění je stanovena jako časový úsek, který je stanoven počátkem a koncem pojištění.³⁹ Je-li sjednáno pojištění osob, je nutnou náležitostí pojistné smlouvy způsob, jakým se v pojištění osob podílí oprávněná osoba na výnosech pojistitele.

Zvláštní právní předpis může stanovit další náležitosti např. podle zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla (tzv. povinné ručení) musí pojistná smlouva obsahovat také údaje o vozidle, o způsobu placení pojistného, o formě a místě oznámení škodné události.

Součástí pojistné smlouvy jsou pojistné podmínky vydané pojistitelem. Pojistník musí být s nimi před uzavřením pojistné smlouvy prokazatelně seznámen a bez jeho souhlasu je nelze měnit. Pojistné podmínky a vyhotovení smlouvy tvoří dohromady jeden celek tj. pojistnou smlouvu. Dohodou smluvních stran se lze od pojistných podmínek odchýlit, ale vždy je třeba dbát na to, aby ujednání bylo určité a srozumitelné, a aby nenastal rozpor mezi pojistnými podmínkami a speciálním ujednáním.

Zákon o pojistné smlouvě (2004) umožňuje uzavřít pojistnou smlouvu dvěma způsoby, a to podpisem smluvních stran, kdy je pojistná smlouva uzavřena okamžikem podpisu obou smluvních stran tj. pojistitelem i pojistníkem, nebo zaplacením pojistného ve sjednané výši a v určené lhůtě. V tomto případě je pojistná smlouva uzavřena, jakmile bylo zapláceno pojistné, a to ve výši uvedené v písemném návrhu pojistitele na uzavření PS. Okamžik zaplacení pojistného v některých případech upravují pojistné podmínky, pokud ne, platí obecná právní úprava, že pojistné je zapláceno okamžikem připsání na účet banky pojistitele.

Zákon o pojistné smlouvě (2004) v § 7 předepisuje pro pojistnou smlouvu písemnou formu. V případě uzavření pojistné smlouvy zaplacením pojistného za první pojistné období, musí mít písemnou formu návrh pojistitele na uzavření smlouvy.

³⁹ Hradec, M.; Zárybnická, J. ; Krivohlávek, V. *Pojištění a pojišťovnictví*, 1. vydání Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2005, str. 44

Pro dodržení písemné formy je nutné, aby byla pojistná smlouva a také další písemnosti týkající se pojištění, řádně podepsané. Výjimkou je sjednání pojištění kratšího než 1 rok tzv. krátkodobé pojištění, kde zákon písemnou formu nevyžaduje.⁴⁰ V praxi je možné tohoto ustanovení využít při sjednání např. cestovního pojištění telefonicky.

1.4.2. Účastníci pojistného vztahu

V souvislosti s pojišťovnictvím a pojištěním se objevují ještě další důležité pojmy, které jsou vymezeny a definovány v ustanovení § 3 zákona o pojistné smlouvě (2004). Předně je třeba říci, že pojistný vztah sám o sobě, už jenom ze slova „vztah“, předpokládá existenci minimálně dvou subjektů, které jsou vedeny záměrem do tohoto vztahu vstoupit.

Účastníkem na jedné straně pojistného vztahu je vždy pojišťovna, která v něm vystupuje jako pojistitel.⁴¹ Pojišťovna je finanční společnost, která za úplatu a se záměrem dosáhnout zisk, poskytuje občanům a podnikatelům ochranu před možným rizikem. Z ustanovení § 3 odst. 1 zákona o pojišťovnictví (2009) vyplývá, že pojišťovnou může být pouze ten subjekt, kterému provozování pojišťovací činnosti povolila Česká národní banka, která nad činnostmi pojišťoven vykonává i dohled v zájmu ochrany spotřebitele. Zákon o pojišťovnictví zároveň stanoví, že je to pouze akciová společnost, která se může stát pojišťovnou a nepřipadá tedy v úvahu existence pojišťovny jako společnosti s ručením omezeným, příp. veřejné obchodní společnosti. Ukázka, do jaké míry stát dbá na to, aby nebylo možné udělit povolení k provozu pojišťovny jakýmkoliv společností, vyplývá i z dalších ustanovení tohoto zákona, který stanoví poměrně tvrdé podmínky právě pro ty společnosti, které se rozhodnou pojišťovnictví nebo zajišťovnictví věnovat (např. stanovením minimální výše základního kapitálu, požadavkem na bezúhonnost fyzických osob – zakladatelů či na důvěryhodnost právnických osob – zakladatelů apod.). Na druhé straně pak stojí osoba tzv. pojistníka, která je charakterizována jako osoba, která s pojistitelem uzavřela pojistnou smlouvu.⁴² Od osoby pojistníka je pak třeba odlišit osobu pojištěného, jímž je

⁴⁰ BOHMAN, L. a M. WAWERKOVÁ. *Zákon o pojistné smlouvě: Komentář*. 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2009. s. 59. ISBN 978-80-7201-755-3.

⁴¹ Ducháčková (2000) pojistitele definuje shodně se zákonem o pojistné smlouvě, tj. jako „*právníckou osobu, která má oprávnění provozovat pojištění*“ – viz DUCHÁČKOVÁ, E. *Pojišťovnictví a pojištění*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000. s. 21. ISBN 80-245-0023-X.

⁴² Ducháčková (2000) pojistníka definuje opět zcela v souladu se zákonem o pojistné smlouvě jako „*osobu (fyzickou či právnickou), která uzavřela pojistnou smlouvu s pojistitelem*“ – viz tamtéž s. 21.

„osoba, na jejíž majetek, odpovědnost za škody, život nebo zdraví se pojištění vztahuje.“⁴³ Pojištěný, pokud není ujednáno, že pojistník je shodný s pojištěným, není účastníkem pojistné smlouvy, resp. není smluvní stranou ve sjednané smlouvě, těmi jsou vždy pouze pojistitel a pojistník.

Osoba pojistníka a pojistitele jsou podstatnou náležitostí pojistné smlouvy⁴⁴ a v pojistné smlouvě musí být řádně identifikována. Pojistitel bývá identifikován obchodní firmou vč. označení právní forma, adresou sídla včetně názvu státu, IČ a údaj o zápisu v obchodním rejstříku. Osoba pojistníka bývá obvykle označena jménem a příjmením, adresou bydliště a rodným číslem, pokud se jedná o fyzickou osobu, nebo obchodní firmou, sídlem a IČ v případě právnické osoby. Pokud osoby pojistníka a pojištěného jsou odlišné, znamená to, že pojistník není tím, komu vzniká nárok na pojistné plnění v případě pojistné události, tím naopak bude pojištěný, který ovšem musí být v pojistné smlouvě také řádně identifikován.

Dalšími osobami, které mohou být z hlediska pojistného plnění účastníky pojistného vztahu, jsou oprávněná osoba a obmyšlený. Oprávněná osoba je osoba, které vzniklo právo na pojistné plnění, např. pojištěný, pojistník v pojištění cizího rizika, poškozený (nárok na pojistné plnění vůči pojistiteli nemá poškozený v pojištění odpovědnosti za škodu s výjimkou povinného ručení). Obmyšlený je specifický institut oprávněného v pojištění osob. Obmyšleným je označována osoba určená pojistníkem v pojištění pro případ smrti, které vznikne právo na pojistné plnění v případě smrti pojištěného. Obmyšleného lze v pojistné smlouvě určit buď jménem (např. Jana Nová, RČ xxxxxx/xxxx) nebo vztahem k pojištěnému (např. „manželka“).

1.5. Pojištění majetku podnikatelů

Pojištění majetku podnikatelů se logicky musí alespoň v některých aspektech odlišovat od obecného pojištění osob, domácností a dalších typů pojištění. Specifikace je dána zvláštní povahou osoby podnikatele, jímž může být jak fyzická osoba, tak osoba právnická, a zvláštní povahou podnikatelské činnosti. Podnikání je obecně definováno

⁴³ podle Ducháčkové (2009) je pojištěný zároveň osobou, která ač pojištění nesjednala, má právo na pojistné plnění - viz DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2009. s. 40. ISBN 978-80-86929-51-4.

⁴⁴ viz ustanovení § 4 odst. 1 písm. a) zákona o pojistné smlouvě

jako „soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku“.⁴⁵ Podnikatel pak tedy může být osoba, která je zapsaná v obchodním rejstříku, a těmi jsou typicky obchodní společnosti a družstva, a dále osoba, která podniká na základě živnostenského oprávnění, což jsou typicky fyzické osoby, dále také osoba, která podniká na základě jiného než živnostenského oprávnění (sem můžeme zařadit např. advokáty, notáře, lékaře apod.), a dále osoba, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsaná v Evidenci zemědělských podnikatelů⁴⁶. Všechny tyto osoby jsou považovány za podnikatele, tudíž jsou pro ně určeny speciální druhy pojištění, které se souhrnně označuje jako pojištění podnikatelů.

Jak uvedl ve své knize Páleník a kol. (2007), na podnikatele se vztahují pojištění týkající se pouze jejich majetku. Nemůžeme očekávat, že by podnikatel mohl uzavřít životní pojištění nebo pojištění proto úrazu; je samozřejmě možné, aby takové druhy pojištění uzavřel jako fyzická osoba – nepodnikatel (např. není vyloučeno, aby jednatel společnosti s ručením omezeným uzavřel úrazové pojištění, to by byla nepřipustná diskriminace, nicméně pojistné by platil sám za sebe a sám za sebe by v případě úrazu čerpal náhradu; takové pojištění je jeho soukromou věcí a společnost se na ní žádným způsobem nepodílí). Páleník a kol. (2007) se ve své knize zabývá převážně pojištěním podnikatelů a podnikatelských rizik a jako druhy pojištění, jež se k této problematice vztahují, uvádí, že jsou jimi majetková pojištění, která v sobě zahrnují mimo jiné i podnikatelská rizika, dále pojištění přerušení provozu, pojištění motorových vozidel a pojištění odpovědnosti⁴⁷. Tento autor přitom klade důraz zejména na majetkové pojištění, které považuje za základní a tradiční, a dělí jej na živelní pojištění (tj. proti požáru, úderu blesku, výbuchu, pádu letadla), za jeho součást považuje i tzv. šomáží pojištění, kterým je pojištění přerušení provozu v důsledku nějaké živelné události (např. po povodni apod.)⁴⁸, dále pojištění proti majetkové trestné činnosti třetích osob a tedy typickými majetkovými trestnými činy – krádeži, poškození cizí věci, podvodu,

⁴⁵ viz ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, v textu a v poznámkách dále případně jen „obchodní zákoník, 1991“.

⁴⁶ vše viz ustanovení § 2 odst. 2 obchodního zákoníku 1991.

⁴⁷ PÁLENÍK, V. a kol. *Základy pojišťování především průmyslových a podnikatelských rizik*. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. s. 73 - 87. ISBN 978-80-7201-644-0.

⁴⁸ de facto tedy kryje tzv. následnou škodu, tzn., zabezpečuje náhradu finanční újmy, ke které došlo v důsledku přerušení provozu, ke kterému došlo na základě poškození pojištěného majetku nějakou živelní událostí.

příp. i loupeži. Jmenovaný autor sem řadí i pojištění strojů a strojních a elektronických zařízení proti nahodilým poruchám a haváriím, dále pojištění vnitrostátní přepravy, pojištění skel, výloh a dalších podobných zařízení, které se mohou stát předmětem útoku vandalů, pojištění na poruchu chladicího zařízení, stavebně – montážní pojištění. Všechna výše uvedená pojištění jsou pak označována výrazem „all risk“.⁴⁹

1.5.1. Majetkové pojištění

Typickým druhem pojištění, které podnikatelé při své činnosti uzavírají, je tedy pojištění majetkové. Shora jmenovaný autor jej velmi dobře rozlišil na různá rizika, která v rámci podnikání mohou hrozit a k nimž může fakticky i dojít. V první řadě je nepochybné, že podnikatel by měl uzavřít pojištění proti živelním pohromám, jako jsou povodně, úder blesku, požár apod. Páleník a kol. (2007) tento typ pojištění označuje souhrnným termínem „FLEXA“⁵⁰, který v sobě obsahuje anglické výrazy pro živly – fire (ohně), lightning (úder blesku), explosion (výbuch), airplane (pád letadla); tato rizika se pojišťují obecně, stejně jako se pojišťují tzv. sdružená rizika či sdružené živly, které výše zmíněné živly doplňují a souvisejí s nimi, např. povodně, vichřice, sesuv půdy, pád stromů, tíha sněhu apod., lze sem zařadit také havárie vodovodních rozvodů a prasklých potrubí.⁵¹

Jestliže dojde k působení živlů, které jsou výše vyjmenovány, a tím ke vzniku škody, nastane zpravidla situace, kdy podnikatel svůj provoz musí přerušit, ať již zcela či částečně, to podle rozsahu způsobené škody. I pro tento případ lze sjednat pojištění podnikatelů a jeho předmětem jsou, jednak stálé náklady tzn. náklady, které musí pojištěný vynakládat i během přerušení provozu např. nájemné, mzdy, leasingové splátky, platby za odběr energie apod., a jednak podnikatelův ušlý zisk, tedy to, co podnikateli během přerušení provozu ušlo.⁵² V rámci tohoto typu pojištění se tedy nehradí škoda, která byla způsobena nějakou živelní pohromou, ale škoda, která vznikla v důsledku přerušení provozu, který byl přerušen právě kvůli škodě způsobené živelní

⁴⁹ PÁLENÍK, V. a kol. *Základy pojišťování především průmyslových a podnikatelských rizik*. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. s. 73. ISBN 978-80-7201-644-0.

⁵⁰ o pojištění „FLEXA“ se zmiňuje i Ducháčková (2000) – viz DUCHÁČKOVÁ, E. *Pojišťovnictví a pojištění*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000. s. 80. ISBN 80-245-0023-X.

⁵¹ PÁLENÍK, V. a kol. *Základy pojišťování především průmyslových a podnikatelských rizik*. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. s. 73 - 74. ISBN 978-80-7201-644-0.

⁵² viz definice ušlého zisku („to, co poškozenému ušlo“) – ustanovení § 442 odst. 1 občanského zákoníku (1964).

pohromou. Nejedná se tedy o majetkové pojištění v pravém slova smyslu, neboť majetková škoda pro účely pojištění přerušeni provozu je definována jako „poškození, zničení nebo pohřešování věci sloužící pojištěnému provozu v důsledku pojistných rizik uvedených v pojistné smlouvě“.⁵³ Nicméně toto pojištění je často sjednáváno jako doplňkové k pojištění majetku, jelikož se "vztahuje pouze na přerušeni provozu způsobené věcnou škodou, tj. škodou na pojištěném majetku, způsobenou některým ze sjednaných pojistných nebezpečí nebo úředním zásahem"⁵⁴ a může být uzavřeno pouze v případě, že podnikatel již má uzavřenou nebo sjednává smlouvu o živelním pojištění majetku.

Páleník a kol. (2007) uvádí, že „pro sjednání tohoto pojištění je rozhodující správné stanovení doby ručení, tedy doby, po kterou v případě pojistné události hradí pojišťovna pojištěnému ušlý zisk a stálé náklady“.⁵⁵ Z uvedeného vyplývá, že při uzavírání pojistné smlouvy musí jak podnikatel, tak pojišťovna odhadnout, za jakou dobu bude podnikatel schopen uvést přerušeni provoz do běžného provozu, tedy za jakou dobu podnikatel začne opět vyvíjet podnikatelskou činnost tak, jak tomu bylo před tím, než došlo k pojistné události, resp. kdy začne dosahovat takového zisku jako před pojistnou událostí. Je otázkou, nakolik se odhady obou účastníků smlouvy setkají v jednom bodě, na druhou stranu nelze po pojišťovně spravedlivě požadovat, aby s podnikatelem uzavřela nevýhodnou smlouvu, v níž by podnikatel požadoval delší dobu ručení, např. 5 let. Je však třeba zohlednit i povahu podnikatelova provozu, jiná situace bude u menších provozů, např. řemeslnických dílen, jejichž obnova ani znovudosaňování zisku nebude vyžadovat dlouhou dobu. Jiná situace však nastane u velkých provozů, např. továren; pokud by např. taková továrna byla zcela zničena požárem, lze jen stěží předpokládat a očekávat rychlý návrat zisku. Je však třeba si uvědomit, že standardně pojišťovny umožňují sjednat toto pojištění s maximální dobou ručení v řádu měsíců (např. Kooperativa pojišťovna, a.s. v pojištění středních a malých podnikatelů nabízí dobu ručení max. 6 měsíců).

⁵³ PÁLENÍK, V. a kol. *Základy pojišťování především průmyslových a podnikatelských rizik*. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. s. 75. ISBN 978-80-7201-644-0.

⁵⁴ POJIŠŤOVNA KOOPERATIVA, A.S., VIG. *Směrnice S/7413-13: Pojištění podnikatelských rizik TREND*. verze 4. 2012. s. 11. 2

⁵⁵ PÁLENÍK, V. a kol. *Základy pojišťování především průmyslových a podnikatelských rizik*. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. s. 73. ISBN 978-80-7201-644-0.

1.5.2. Pojištění motorových vozidel

Pokud jde o problematiku pojištění motorových vozidel, dělí se do dvou druhů, a to na havarijní pojištění a pojištění odpovědnosti z provozu vozidel. Rozdíl mezi oběma druhy spočívá v tom, že pojištění odpovědnosti z provozu vozidel je povinné, které vyplývá ze zákona, konkrétně ze zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla), dále příp. jen „zákon o pojištění odpovědnosti, 1999“. Podle tohoto zákona „*může na pozemní komunikaci provozovat vozidlo pouze ten, jehož odpovědnost za škodu způsobenou provozem tohoto vozidla je pojištěna*“.⁵⁶ Tento zákon mimo jiné definuje, jakých vozidel se týká, dále také pojmy, které byly vysvětleny v předchozích částech této práce (jako např. pojistitel, pojistník, pojištěný, škodní událost apod.).

Pojištění odpovědnosti podle výše citovaného zákona se vztahuje na každou osobu, tedy i na osobu podnikatele, která odpovídá za škodu, kterou způsobí provozem vozidla, jež je identifikováno v uzavřené pojistné smlouvě. V případě, že dojde k pojistné události (např. typicky dopravní nehodě), pojistitel – tedy pojišťovna hraří poškozené osobě škodu způsobenou na zdraví nebo usmrcením, ušlý zisk, účelně vynaložené náklady na právní zastoupení při uplatňování příslušných nároků a škodu vzniklou poškozením, zničením nebo ztrátou či odcizením věci; rozsah škody se řídí příslušnými ustanoveními občanského zákoníku (1964). Podmínkou pro takovou náhradu ze strany pojistitele je uplatnění nároku poškozené osoby na tuto náhradu, přičemž na poškozeném leží nejen povinnost tvrzení, ale také povinnost důkazní v tom směru, že musí prokázat, že jednak škoda mu vznikla v důsledku škodné události pojištěného, za níž odpovídá, a že jednak ke škodě došlo v době trvání pojištění odpovědnosti.

Jiná situace je u havarijního pojištění. Z žádného právního předpisu nevyplývá povinnost vlastníka či provozovatele vozidla, aby havarijní pojištění uzavřel, závisí tedy vždy na něm, zda se takového pojištění zúčastní, tudíž hovoříme o tzv. smluvním pojištění dobrovolném. Nejen pro podnikatele, ale i pro fyzické osoby – nepodnikatele je však v některých případech výhodné smlouvu o havarijním pojištění uzavřít, a to zejména s ohledem na stáří vozidla. Uzavření takového pojištění má své

⁵⁶ viz ustanovení § 1 odst. 1 zákona o pojištění odpovědnosti.

opodstatnění u nově zakoupených vozidel či vozidel ne starších než 5 až 6 let.⁵⁷ V případě, že dojde ke způsobení škody, která není hrazena ze shora popsaného pojištění odpovědnosti, je to pojišťovna, která ji nahradí. Obecně lze z havarijního pojištění pokrýt např. dopravní nehody, ale i odcizení vozidla nebo jeho části, nebo v rámci havarijního pojištění může být sjednáno pojištění proti vandalismu a také proti působení přírodních živlů (jako např. požár, krupobití, sesuvy půdy, povodně, vichřice apod.).

Záleží vždy na každém podnikateli resp. pojistníkovi, do jaké míry se bude havarijního pojištění účastnit. Může uzavřít pojistnou smlouvu týkající se všech rizik (tzv. pojištění všerizikové – „all risk“, které zahrnuje kromě základního pojištění také pojištění proti odcizení, pojištění zavazadel a věcí osobní potřeby či věcí sloužících k výkonu povolání a úrazové pojištění dopravovaných osob) nebo si může vybrat určitou kombinaci rizik, která považuje podnikatel za pravděpodobné. Samozřejmě nejtypičtější je kombinace pojištění pro případ havárie a pojištění proti odcizení a živelního pojištění. Zásadním pro výpočet pojistného je v případě havarijního pojištění aktuální cena vozidla, pojistné je pak logicky nižší u vozidel, jejichž hodnota je nižší. Zvláštností tohoto druhu pojištění je, že funguje na principu tzv. spoluúčasti, tzn., v případě škodné události nehradí pojišťovna celou způsobenou škodu, ale tu část, která je předmětem uzavřené pojistné smlouvy, a na zbytku se podílí sám pojištěný.

Někteří autoři, zpravidla zaměstnanci pojišťoven uvádějí, že při zvažování, nakolik se vyplatí uzavřít smlouvu o havarijním pojištění, by měl každý rozlišovat, jaká by byla výše plnění v případě „*totální škody, kdy vozidlo již nemá smysl opravovat*“, nebo v případě „*parciální škody, kdy se vozidlo ještě vyplatí dát do servisu*“.⁵⁸ Např. v případě totální škody, při které je vozidlo zcela zničeno, výše náhrady nepokryje náklady na koupi nového či ojetého vozidla.

Jak uvádí Páleník a kol. (2007), sjednává se havarijní pojištění „*vždy pro jednotlivě určená a přesně identifikovaná motorová vozidla a v pojistné smlouvě proto musí být uveden druh pojišťovaného vozidla, jeho tovární značky, jeho typ*

⁵⁷ např. pokud hodnota vozidla je stanovena na 50.000,- Kč a roční pojistné činí 10.000,- Kč, nebude mít takové pojištění velký význam a smysl; další otázkou pak je to, jak v současné době v důsledku nepřilíš dobré ekonomické situace hodnota nově zakoupených vozidel strmě klesá.

⁵⁸ Tůmová, V. *Kdy má smysl havarijní pojištění auta?*. [online]. © 13. 2. 2008 [cit. 2013-02-23]. Dostupné na <http://www.penize.cz/pojisteni/41848-kdy-ma-smysl-havarijni-pojisteni-auta>

a přidělená registrační značka“.⁵⁹ Fakultativně mohou být v příslušné pojistné smlouvě uvedeny také další identifikátory, např. číslo motoru nebo karoserie apod.

1.5.3. Pojištění odpovědnosti

V rámci pojištění podnikatelů se můžeme setkat se všemi druhy pojištění podle formy vzniku. Páleník a kol. (2007) uvádí, že pojištění odpovědnosti je „jedním ze základních druhů pojištění, které je upraveno legislativou, a dělí se na tři základní formy, a to pojištění dobrovolné smluvní, pojištění povinné smluvní a pojištění zákonné“.⁶⁰

Pokud jde o pojištění dobrovolné smluvní, je ze samotné dikce tohoto termínu zřejmé, že bude vždy záležet na každém podnikateli, zda se tohoto druhu pojištění odpovědnosti zúčastní či nikoliv. Dobrovolně smluvní pojištění odpovědnosti je za škodu vzniklou jinému v souvislosti s činností nebo vztahem pojištěného podnikatele, které jsou uvedeny v pojistné smlouvě (včetně odpovědnosti za škodu vyplývající z vlastnictví, držby nebo jiného oprávněného užívání nemovitosti sloužící k výkonu pojištěné činnosti). Toto pojištění může být doplněno dalšími druhy odpovědnostního pojištění jako odpovědnost za škodu způsobenou jinému vadným výrobkem, který pojištěný uvedl do oběhu v době trvání pojištění nebo vadou vykonané práce, která se projeví po jejím předání,⁶¹ odpovědnost za škodu na cizí věci převzaté nebo cizí věci užívané atd.

Naproti tomu povinné smluvní pojištění nedává podnikateli žádný prostor pro jeho vůli, neboť povinnost takový druh pojištění uzavřít mu ukládá přímo zákon. Takové pojištění však nevzniká automaticky "ex lege", ale právě až na základě uzavření příslušné pojistné smlouvy. Požadavek zákonodárce na to uložit takovou povinnost přímo zákonem vyplývá zejména z povahy podnikatelské činnosti, se kterou je spojena vyšší míra rizika, že dojde ke škodě, a také z veřejného zájmu na uspokojení nároků poškozených osob. Jedná se o tzv. profesní odpovědnost a můžeme se s tímto druhem pojištění odpovědnosti setkat např. při výkonu advokacie,⁶² při výkonu činnosti notáře,⁶³

⁵⁹ PÁLENÍK, V. a kol. *Základy pojišťování především průmyslových a podnikatelských rizik*. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. s. 76. ISBN 978-80-7201-644-0.

⁶⁰ PÁLENÍK, V. a kol. *Základy pojišťování především průmyslových a podnikatelských rizik*. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. s. 77. ISBN 978-80-7201-644-0.

⁶¹ POJIŠŤOVNA KOOPERATIVA, A.S., VIG. *Směrnice S/7413-13: Pojištění podnikatelských rizik TREND*. verze 4. 2012. s. 10. 2

⁶² ustanovení § 24 a násl. zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.

v provozech letadel nebo vnitrozemských plavidel nebo při provozu zdravotnických zařízení apod.

Třetí druh pojištění odpovědnosti podnikatelů, tedy pojištění zákonné nevyžaduje uzavření pojistné smlouvy, protože vzniká přímo ze zákona. Takovým zákonem je např. Vyhláška ministerstva financí, kterou se stanoví podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání⁶⁴, přičemž toto pojištění podle ustanovení § 1 odst. 3 tohoto zákona „vzniká dnem vzniku prvního pracovněprávního vztahu u zaměstnavatele a trvá po dobu existence zaměstnavatele“. Pojistné hradí ten podnikatel, který zaměstnává alespoň jednoho zaměstnance, a osoby pojistitele jsou omezeny pouze na dva subjekty.

1.5.4. Další druhy pojištění podnikatelů

Jako další druhy pojištění podnikatelů uvádí Páleník a kol. (2007)⁶⁵ např. pojištění politických rizik, které se uplatní spíše při podnikání v politicky nestabilních zemích; určitou zajímavostí je také tzv. pojištění „in hole“, kdy pojistné plnění spočívá ve vypsání odměny na nepravděpodobné splnění sportovní akce, např. při splnění jamky na jader úder při golfovém turnaji je vyplacena odměna. V současné době vzhledem k problémům spojeným s globálním oteplováním je aktuální pojištění zvané „teplá zima“, kdy se jedná o pojištění energetických společností v případě, kdy je mírná zima, takže tržby nedosáhnou předpokládané výše.

V současné ekonomické situaci se jako nanejvýš aktuální se jeví také úvěrové pojištění, tedy pojištění pohledávek, které souvisí s tzv. druhotnou platební neschopností, kdy podnikateli nejsou uhrazeny jeho pohledávky jiným subjektem, např. vzhledem k tomu, že u něho probíhá insolvenční řízení apod. V případě uzavření takové pojistné smlouvy, jestliže tato situace nastane, pojistitel – pojišťovna vyplatí podnikateli pojistné plnění a sama pohledávky poté po neplatiči vymáhá. Jako další druh pojištění uvádí shora jmenovaný autor také pojištění závažných havárií, které se řídí přímo zákonem, přičemž havárie musí být zpravidla náhodná a mimořádná

⁶³ ustanovení § 9 odst. 1 písm. d) zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁴ s účinností od 1. 1. 2015 je však nahrazena zákonem č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců.

⁶⁵ PÁLENÍK, V. a kol. *Základy pojišťování především průmyslových a podnikatelských rizik*. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. s. 135. ISBN 978-80-7201-644-0.

a ohrožující životy a zdraví lidí a značné poškození majetku, aby bylo možné realizovat pojistné plnění.

1.6. Správa pojištění

Pojem správa pojištění můžeme definovat jako „*soubor činností směřujících k udržení a aktualizaci stavu pojistných smluv*“.⁶⁶ Správa pojištění je také součástí pojišťovací činnosti pojišťoven.⁶⁷ Na základě uvedené definice je možné si představit různé úkony učiněné nejen za trvání pojistné smlouvy, tedy od počátku do konce, ale také úkony učiněné po jejím skončení. Správou pojištění se zabývají samotné pojišťovny, které uzavírají s klienty pojistné smlouvy, ať již z vlastní iniciativy či z iniciativy tzv. brokerů anebo z iniciativy samotných klientů. O takto uzavřené pojistné smlouvy se pojišťovny starají, pečují o ně a kontrolují, zda nedochází ke změnám v příslušných právních předpisech. Správa pojištění také obnáší uchovávání spisů pojistných smluv, provádění změn v pojištění, zajištění agendy spojené s platbami pojistného a v neposlední řadě veškerou činnost týkající se zániku pojištění.

Správa pojištění se v současné době obecně řídí zákonem o pojistné smlouvě (2004) a také občanským zákoníkem (1964), přičemž zde hrají významnou roli pojistné podmínky, které jsou nedílnou součástí každé pojistné smlouvy a také vnitřní předpisy pojišťoven.

1.6.1. Změny v pojištění

Zákon o pojistné smlouvě (2004), resp. jeho ustanoveních § 14 a § 15 ukládá pojistiteli, pojistníkovi a pojištěnému určité povinnosti, které pro ně vyplývají z uzavření pojistné smlouvy, zejména uvést pravdivé a úplné odpovědi na položené otázky týkající se sjednávaného pojištění. Nepravdivé odpovědi na tyto otázky mohou vést, až k odstoupení od pojistné smlouvy viz § 23 zákona o pojistné smlouvě (2004).

V průběhu trvání pojistné smlouvy může dojít také k různým změnám. Změny v pojištění lze ovšem provádět pouze tak, aby zásahy neodporovaly pravidlům,

⁶⁶ SPIRIT, M. *Pojistné právo*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000. s. 137. ISBN 80-245-0109-0.

⁶⁷ ustanovení § 3 písm. f) zákona o pojišťovnictví (2009).

podle kterých byla pojistná smlouva sjednána. Zásadní změny mohou být důvodem k ukončení stávající pojistné smlouvy a vypracování smlouvy nové.⁶⁸

Změny v pojistné smlouvě rozlišují pojišťovny na změny, které jsou v pojištění prováděny, a to změny technické, které mají dopad do pojištění resp. do výše pojistného (např. připojištění nebo odpojištění některého rizika nebo pojištěného předmětu apod.), a změny administrativní, které nemají dopad do pojištění (např. změna sídla/ bydliště pojistníka, změna způsobu placení atd.). Dojde-li v průběhu pojištění ke změně trvalého bydliště nebo sídla pojistníka, což jsou změny administrativní, nejsou tyto změny důvodem k ukončení pojistné smlouvy, nýbrž postačí, pokud pojistník oznámí změnu resp. nový stav pojistiteli. Administrativní změny ve většině případů nevyžadují ani sjednání dodatku ke stávající pojistné smlouvě. Pojistník se však může rozhodnout, že ve smlouvě změní osobu pojištěného a v takovém případě již může být vyžadováno uzavření dodatku k již sjednané pojistné smlouvě.

Další změny pojistné smlouvy se mohou týkat pojistně technických parametrů, které v průběhu jejího trvání, resp. v pojistné době nemusí být nutně stále stejné, může se buď snižovat, anebo zvyšovat. Tyto změny bývají označovány jako změny technické.

V případě snížení pojistného rizika, a to snížení podstatného, je pojistitel dokonce povinen snížit také výši pojistného, přičemž platí fikce, že ke snížení dojde s účinností ode dne, kdy se pojistitel o snížení dozvěděl, takže je zcela na pojistníkovi, (aby v případě podstatného snížení pojistného rizika toto pojistiteli včas oznámil.

Na druhou stranu se pojistné riziko může zvýšit a tehdy mohou nastat dvě situace. První z nich je, že zvýšené pojistné riziko zde existovalo již při uzavírání pojistné smlouvy a pojistitel by ji tak uzavřel za jiných podmínek, než jak k tomu nakonec došlo. Proto mu zákon dává právo do jednoho měsíce ode dne, kdy se dozvěděl o zvýšení pojistného rizika, učinit návrh na změnu pojistné smlouvy, a to ode dne, kdy se pojistné riziko zvýšilo. Pojistníkovi naproti tomu vzniká povinnost se vyjádřit do jednoho měsíce, kdy mu takový návrh byl doručen. V případě, že se pojistník ve stanovené lhůtě vyjádří a vysloví s návrhem souhlas, nenastane žádný problém a je mezi nimi uzavřena nová pojistná smlouva, jejímž předmětem je právě ono zvýšené riziko. Může se však stát, že pojistník se ve stanovené lhůtě buď vůbec nevyjádří,

⁶⁸ HRADEC, M., J. ZÁRYBNICKÁ a V. KŘIVOHLÁVEK. *Pojištění a pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2005. s. 93. ISBN 80-86754-48-0

anebo s pojistitelovým návrhem nesouhlasí. Zákon ve snaze předejít patovým situacím a nekončícími vyjednáváním dává pojistiteli právo pojistnou smlouvu vypovědět, a to do 2 měsíců ode dne, kdy mu buď došel nesouhlas pojistníka s jeho návrhem, anebo ode dne, kdy uplynula lhůta k vyjádření pojistníka. Jestliže tedy pojistitel vypoví pojistnou smlouvu, zaniká uplynutím osmi dnů od dne doručení výpovědi pojistníkovi.⁶⁹ Druhá situace nastane tehdy, pokud zvýšené riziko existovalo již při uzavírání pojistné smlouvy a pojistitel by za takového stavu pojistnou smlouvu vůbec neuzavřel. V tomto případě pojistitel vůbec nemusí pojistníkovi cokoli oznamovat ani mu navrhnout uzavření nové pojistné smlouvy, ale má právo rovnou bez dalšího pojistnou smlouvu vypovědět, a to do jednoho měsíce ode dne, kdy se dozvěděl o zvýšení pojistného rizika. Stejně jako v prvním případě, i zde zanikne pojištění uplynutím osmi dnů od dne, kdy byla výpověď doručena pojistníkovi.⁷⁰ Ke shora uvedeným situacím je třeba poznamenat, že pojistitel, tedy pojišťovna by při správě pojištění měla vždy důsledně dbát na to, aby včas zareagovala na informace o zvýšení pojistného rizika, protože platí zákonná fikce, že v případě, že „*pojistitel ve stanovené lhůtě pojistnou smlouvu nevypověděl a ani nepředložil návrh na její změnu, nemůže se dodatečně dovolávat důsledků zvýšení pojistného rizika*“.⁷¹ Stejně tak je v zájmu pojistníka, resp. pojištěného, aby promptně splnil svou oznamovací povinnost v případě, kdy dojde ke snížení pojistného rizika, aby mu mohlo být pojistné přiměřeným způsobem sníženo.

V rámci změny pojištění je třeba se ještě zmínit o možnosti pojištění přerušit.⁷² Obligatorně se pojištění přerušuje tehdy, pokud pojistné nebylo zapláceno do dvou měsíců od jeho splatnosti, fakultativně pak zpravidla na návrh pojistníka; v případě tohoto přerušování pojistník neplatí pojistné a nemá právo na pojistné plnění v případě vzniku pojistné události. V praxi je obvykle institut přerušování pojištění využíván při pojištění motorových vozidel např. přerušování "*pojištění vozidla, které v důsledku dlouhodobější opravy nebude užíváno v provozu*."⁷³ Přerušování pojištění není možné

⁶⁹ ustanovení § 15 odst. 3, odst. 4 zákona o pojistné smlouvě (2004).

⁷⁰ ustanovení § 15 odst. 5 zákona o pojistné smlouvě (2004).

⁷¹ ustanovení § 15 odst. 6 zákona o pojistné smlouvě (2004).

⁷² ustanovení § 18 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě (2004)

⁷³ BOHMAN, L. a M. WAWERKOVÁ. *Zákon o pojistné smlouvě: Komentář*. 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2009. s. 121. ISBN 978-80-7201-755-3.

uplatnit u zákonného a povinného pojištění. A také nelze přerušit životní pojištění, pokud tak není ujednáno v pojistné smlouvě.

Změny v pojistné smlouvě, jak již bylo výše naznačeno, lze provádět různými úkony. Tyto úkony třídíme "podle toho, zda úkonem požadovaný účinek na základě dohody smluvních stran (tzv. konsensuální úkony) nebo zda již ze smlouvy či z právního předpisu vyplývá, že požadovaný účinek právního úkonu takovou ad hoc uzavíranou dohodu nevyžaduje (tzv. jednostranně vynutitelné změny)."⁷⁴ Jednostranně vynutitelný úkon předpokládá, že zákon nebo ujednání pojistné smlouvě včetně pojistných podmínek určuje, že pro platnost změny postačí mlčení resp. nevyjádření nesouhlasu druhé strany. Jednostranně vynutitelnými změnami je většina administrativních změn a naopak většina technických změn vyžaduje dohodu smluvních stran, i když příkladem jednostranně vynutitelné technické změny je indexace pojistného a pojistné částky.⁷⁵

1.6.2. Zánik pojištění

Je logické, že jestliže bylo soukromé pojištění platně uzavřeno a pokud může docházet k jeho změnám, že může také zaniknout. Zánik soukromého pojištění řeší zákon o pojistné smlouvě v ustanoveních § 19 až § 25 a určuje různé způsoby zániku, kterými jsou uplynutí doby, nezaplacení pojistného, dohoda, výpověď, odstoupení, odmítnutí plnění a jiné důvody zániku.

Ačkoliv obecně patří dohoda k nejčastějšímu ukončení závazkových vztahů, není možné říci, že nejčastějším způsobem zániku pojištění je dohoda. Zejména z důvodu stále se zostřujícího boje o klienta na pojistném trhu pojišťovny jen velmi nerady souhlasí s ukončením pojistné smlouvy dohodou. Pokud ovšem dojde ke shodě obou smluvních stran na ukončení pojištění, musí být součástí dohody mezi pojistitelem a pojistníkem určení okamžiku zániku pojištění a způsob vzájemného vyrovnání závazků.

Logickým zánikem soukromého pojištění je uplynutí sjednané pojistné doby. I když je v pojistné smlouvě sjednáno datum konce pojištění nebo uvedena doba, na kterou je pojištění sjednáno, nemusí uplynutím této doby pojištění vždy skončit. Strany se mohou smluvně dohodnout na tzv. automatické prolongaci, což je prodloužení

⁷⁴ BOHMAN, L. a M. WAWERKOVÁ. *Zákon o pojistné smlouvě: Komentář*. 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2009. s. 60. ISBN 978-80-7201-755-3.

⁷⁵ *automatické navyšování pojistné částky a pojistného na základě inflace*

pojistné doby o stejnou dobu, na kterou bylo sjednáno, pokud žádná ze stran nesdělí té druhé do šesti týdnů před uplynutím sjednané doby pojištění, že na prodloužení nemá zájem.

Zánik pojištění z důvodu nezaplacení pojistného lze považovat za jakýsi druh sankce vůči pojistníkovi. Pokud pojistník pojistné řádně neplatí, přistoupí pojistitel zpravidla k zasílání upomínek a výzev k zaplacení dlužného pojistného a řádnému placení běžného pojistného. Nikdo však po pojistiteli nemůže požadovat, aby byl tak benevolentní a zasílal pojistníkovi neustálé výzvy a upomínky, když ten se k nim staví negativně a nereaguje na ně. Aby dluh na pojistném dále nenarůstal, a aby bylo zamezeno zbytečné správě takového pojištění a zároveň poskytování pojistného krytí bez řádné úhrady pojistného, umožňuje zákon zánik pojištění dnem, který následuje po marném uplynutí lhůty stanovené pojistitelem v upomínce k zaplacení pojistného, která byla pojistníkovi doručena. Pojistitel je v tomto případě pouze omezen tím, že lhůtu k zaplacení nesmí stanovit na méně než jeden měsíc, a že v upomínce musí pojistníka poučit o možných následcích pro případ, že pojistné nebude zaplaceno.

Zákon upravuje dále dva instituty zániku pojištění, a to institut výpovědi a institut odstoupení. S institutem výpovědi se setkáváme i v jiných oblastech práva, např. v pracovním právu, a vždy je s ním spojeno právo jedné ze smluvních stran projevit svůj nezájem ve smluvním vztahu dále setrvávat. Ačkoliv dohoda smluvních stran, a to nejen v případě pojišťovací oblasti, by měla být vždy upřednostňována, ne vždy lze však dohody z různých důvodů dosáhnout. Potom musí strana, která chce sjednaný vztah ukončit, využít institutu výpovědi.⁷⁶ Pojistnou smlouvu mohou vypovědět jak pojistitel, tak pojistník. Zákon o pojistné smlouvě (2004) stanoví určité lhůty popř. podmínky, kdy tak mohou účastníci pojistné smlouvy učinit. Nejběžnějším způsobem výpovědi je výpověď podle §22 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě (2004), kterou připouští zákon v případě soukromého pojištění s běžným pojistným tj. s placením pojistného za stanovené pojistné období (např. 1 měsíc, 3 měsíce, 6 měsíců nebo 12 měsíců), a to ke konci pojistného období. V případě tohoto způsobu výpovědi stanoví zákon podmínku, že výpověď, aby byla platná, musí být doručena druhé straně alespoň 6 týdnů před koncem pojistného období. Tento způsob výpovědi nemůže pojistitel využít v případě životního pojištění.

⁷⁶ ujednání § 22 zákona o pojistné smlouvě (2004)

Dalším způsobem výpovědi je výpověď do dvou měsíců od sjednání pojistné smlouvy. Pro tuto výpověď je stanovena dvouměsíční lhůta, která běží od uzavření pojistné smlouvy, přičemž rozhodujícím okamžikem je opět doručení výpovědi druhé smluvní straně. Datum doručení je podstatné jednak z hlediska posouzení platnosti výpovědi, neboť nedodržení lhůty pro doručení má za následek neplatnost výpovědi, a zároveň je důležité v případě dodržení lhůty pro doručení, neboť uplynutím osmi dnů od jejího doručení druhému účastníkovi smlouvy pojištění zaniká.

Další možný způsob výpovědi je vázán na vznik pojistné události. Pojistitel i pojistník tak mají možnost vypovědět pojistnou smlouvu do tří měsíců ode dne, kdy bylo doručeno pojistiteli oznámení o vzniku pojistné události. Jakmile byla výpověď druhému účastníkovi doručena, začíná běžet výpovědní lhůta, která je jednoměsíční; jejím uplynutím pojištění zaniká.

Poslední zákonem stanovená možnost výpovědi je dána pouze pojistníkovi a je spojena buď se dnem doručení sdělení pojistitele o převodu pojistného kmene na jiný subjekt (nástupce pojistitele), anebo se dnem, v němž bylo zveřejněno oznámení, že pojistiteli bylo odňato povolení k provozování pojišťovací činnosti. Pojistníkovi výše uvedenými dny začíná běžet jednoměsíční lhůta k podání výpovědi, přičemž dnem jejího doručení začíná běžet osmidenní výpovědní lhůta a jejím uplynutím pojištění zaniká.

Institut odstoupení od pojistné smlouvy je spojen s nepravdivými nebo neúplnými písemnými odpověďmi či informacemi ze strany pojistníka popř. pojištěného, které poskytl pojistiteli při sjednávání pojistné smlouvy, resp. ze strany pojistitele nebo jeho zástupce, které se týkaly sjednávaného pojištění. Nepravdivé nebo neúplné odpovědi na položené otázky může pojistník či pojištěný uvést buď úmyslně, nebo nedbalostně, forma zavinění v tomto případě tedy nerozhoduje. Rozhoduje však postoj pojistitele k těmto informacím. Jestliže by totiž pojistitel poté, co se dozvěděl o pravdivosti a úplnosti odpovědí pojistníka nebo pojištěného, dospěl k závěru, že by pojistnou smlouvu neuzavřel, dává mu zákon právo na to od smlouvy uzavřené za takových podmínek odstoupit, a to ve lhůtě dvou měsíců, kdy to zjistil. Tato lhůta je tzv. prekluzivní, tzn., jejím marným uplynutím pojistitelovo právo od pojistné smlouvy odstoupit zanikne. Stejně podmínky platí i pro pojistníka.

Rozdíl mezi výpovědí pojistné smlouvy a odstoupením od pojistné smlouvy spočívá v následku, který je s nimi spojen. Zatímco u výpovědi dojde k zániku smlouvy uplynutím osmidenní výpovědní lhůty, u odstoupení se pojistná smlouva ruší od počátku, platí tedy fikce, že vůbec nebyla uzavřena, a smluvní strany jsou povinny vrátit to, co si navzájem plnily. Tudíž pojistitel je povinen nejpozději do 30 dnů ode dne odstoupení od smlouvy vrátit zaplacené pojistné, od něhož může odečíst to, co již plnil, příp. náklady spojené se vznikem a správou pojištění, a pojistník je povinen ve shora uvedené lhůtě vrátit pojistiteli částku vyplaceného pojistného plnění, která přesahuje výši zaplaceného pojistného.⁷⁷

Odlišná situace platí u tzv. obchodů na dálku, které jsou uzavírány pomocí prostředků komunikace na dálku (např. telefonicky, faxem, elektronickou poštou, internetem apod.). Jejich nespornou výhodou je, že po pojistníkovi není vyžadována fyzická přítomnost v kamenném sídle pojišťovny nebo u brokera, naproti tomu tento způsob uzavírání smluv vyžaduje po pojistníkovi mnohem větší pozornost a může se stát, že bez osobního vyjednávání s pojistitelem přehlédne něco, co pro něho může znamenat zhoršení jeho postavení. Proto jsou s těmito typy smluv spojeny zvýšené nároky a požadavky na poskytovatele finančních služeb tak, aby se předešlo jeho zvýhodnění na úkor pojistníka. V této oblasti tzv. spotřebitelských smluv tak neplatí zásada soukromého práva o rovnosti stran.⁷⁸ Občanský zákoník (1964) upravuje také možnosti odstoupení od takto uzavřených smluv, zákon o pojistné smlouvě (2004) je však v tomto směru tzv. *lex specialis* a má svou vlastní úpravu.⁷⁹

Ta dává pojistníkovi právo od takto uzavřené pojistné smlouvy odstoupit, a to dokonce bez udání důvodů ve lhůtě dvou týdnů od dne uzavření smlouvy, nebo ode dne, kdy mu byly sděleny pojistné podmínky, pokud mu na jeho žádost byly sděleny po uzavření pojistné smlouvy. Tato lhůta je třicetidenní v případech uzavření pojistné smlouvy, jejímž předmětem bylo životní pojištění, a běží buď od doručení pojistných podmínek, anebo ode dne, kdy pojistníkovi bylo doručeno sdělení o uzavření obchodu na dálku.

⁷⁷ ustanovení § 23 odst. 3 zákona o pojistné smlouvě (2004).

⁷⁸ obecná úprava spotřebitelských smluv je součástí hlavy páté občanského zákoníku (1964), na určité porušení zásady o rovnosti stran viz např. jeho ustanovení § 55 odst. 3, podle něhož „v *pochybnostech o významu spotřebitelských smluv platí výklad pro spotřebitele příznivější*“.

⁷⁹ ustanovení § 23 odst. 4 zákona o pojistné smlouvě (2004)

Dalším důvodem zániku pojištění je odmítnutí plnění z pojistné smlouvy, pokud mu byly při sjednání pojistné smlouvy nebo při uplatňování poskytnuty úmyslně nepravdivé, neúplné nebo hrubě zkreslené údaje o skutečnosti, která je příčinou pojistné události, nebo o rozsahu pojistné události. Odmítnutím plnění má za důsledek zánik pojištění, a to dnem doručení oznámení o odmítnutí plnění. Odmítnout plnění je oprávněn výhradně pojistitel v době od zahájení po ukončení šetření pojistné události v kontextu ustanovení § 16 zákona o pojistné smlouvě (2004).⁸⁰

Jiné důvody zániku soukromého pojištění označuje v ustanovení § 25 zákon o pojistné smlouvě (2004) jako zánik pojistného rizika, zánik pojištěné věci nebo jiné majetkové hodnoty, smrt pojištěné fyzické osoby nebo zánik pojištěné právnické osoby bez právního nástupce tj. výmaz této osoby z příslušného rejstříku, jelikož v těchto situacích ztrácí již pojištění smysl, pro který bylo sjednáno. Pojištění v tomto případě zaniká dnem, kdy k zániku nebo smrti fyzické osoby došlo. S výše uvedeným zánikem pojistného rizika úzce souvisí i důvod zániku soukromého pojištění uvedený v ustanovení § 27 zákona o pojistné smlouvě (2004), který se vztahuje k pojištění majetku. Pojištění majetku zaniká také z důvodu změny vlastnictví a zaniká dnem, kdy došlo ke změně vlastnictví nebo spoluvlastnictví tohoto majetku, pokud nebylo ujednáno jinak. Pokud v důsledku změny vlastnictví pojištění nezaniká, musí být v pojistných podmínkách stanoveny podmínky dalšího trvání pojištění.

⁸⁰ ustanovení § 16 odst. 3 zákona o pojistné smlouvě (2004) *"Nestanoví-li tento zákon jinak, je pojistitel povinen ukončit šetření do 3 měsíců po tom, co mu byla tato událost podle odstavce 1 oznámena. Nemůže-li ukončit šetření ve lhůtě podle věty první, je pojistitel povinen sdělit osobě, které má vzniknout nebo vzniklo právo na pojistné plnění, důvody, pro které nelze šetření ukončit, a poskytnout jí na její žádost přiměřenou zálohu. Lhůtu podle věty první lze dohodou prodloužit. Tato lhůta neběží, je-li šetření znemožněno nebo ztíženo z viny oprávněné osoby, pojistníka nebo pojištěného."*

2. POJIŠTĚNÍ A LEGISLATIVA

2.1. Historie legislativy

Jak bylo řečeno v části týkající se historie pojišťovnictví a pojištění, prvními pojišťovacími institucemi byly původně cechy, gildy či bratrstva, poté začaly vznikat vzájemné pojišťovny a pojišťovací spolky, následně akciové pojišťovny. Jejich činnost neměla právní rámec a nebyla ničím a nikým regulována, naopak uvedené pojišťovací instituce si vytvářely svoje vlastní podmínky, které bylo třeba dodržovat, takže o jakési ucelené správě se v této souvislosti hovořit nedá. Potřeba regulace a právní úpravy pojišťovací činnosti vyvstala až s rozvojem průmyslu a obchodu v průběhu 19. století.

Institut pojistné smlouvy byl upraven samostatnými zákony, jak v Rakousku – Uhersku, tak i v samostatné Československé republice de facto až do roku 1964, tedy do účinnosti občanského zákoníku (1964). První, i když nejednotné právní zakotvení pojistné smlouvy obsahoval ABGB (1811) ve 29. hlavě, který pojistnou smlouvu považoval za druh tzv. odvážné smlouvy. Jak uvádí Schelle (1994), tato „část velmi brzy zastarala, její úprava byla kusá a přestala odpovídat potřebám tehdejší společnosti“.⁸¹ Proto např. všeobecné pojistné podmínky si vytvářela každá pojišťovna své vlastní a ty se staly základním právním podkladem pojistných smluv.

V ABGB (1811) také nebyla řešena otázka zakládání pojišťoven, proto dne 26. 11. 1852 byl vydán císařský patent č. 253 ř.z., jinak také spolkový zákon, který byl v průběhu dalších let doplňován císařskými nařízeními, např. císařské nařízení č. 42 ř.z. z roku 1869 stanovilo povinnost zemských vlád při dozoru nad pojišťovnamí. Spirit (2000) v této souvislosti zmiňuje Nařízení ministerstev vnitra, práv, obchodů a financí č. 31 ř.z. z roku 1886, kterým bylo upraveno zakládání, zařízení a hospodaření pojišťoven, což bylo označováno jako tzv. pojišťovací regulativ.⁸²

Po vzniku samostatné Československé republiky bylo rakouské právo z velké části na základě zákona č. 11/1918 Sb. recipováno, takže nově vzniklá republika převzala Rakousko – uherské zákonodárství a tím zajistila právní kontinuitu

⁸¹ SCHELLE, K. *Vývoj právní úpravy pojišťovnictví*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. s. 15. ISBN 80-210-1014-2.

⁸² SPIRIT, M. *Pojistné právo*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000. s. 39. ISBN 80-245-0109-0.

s rakouskými právními řády, což byl i případ zákona č. 501 ř.z. z roku 1917 o pojišťovací smlouvě a pojišťovacího regulativu č. 31 ř.z. z roku 1896. Samostatnost projevila československá vláda v přijetí nařízení č. 307/1922 Sb., kterým zavedla v pojišťovací činnosti státní dozor.

Pokud jde o ustanovení týkající se správy pojistných smluv v zákoně č. 501/1917 ř. z., již ustanovení § 1 upravuje pojišťovací návrh, resp. jeho vznik, prodloužení nebo změny pojišťovací smlouvy. Ten, který jeden z těchto úkonů učiní, *„jest návrhem vázán, není-li výslovně stanovena kratší lhůta po čtrnácte dnů, má-li však rozhodnutí o návrhu předcházeti lékařská prohlídka, po jeden měsíc“*. Pojišťovně dával zákon právo odstoupit od smlouvy (tzv. *„upustiti od smlouvy jako by nebyla uzavřena“*) v případech, kdy pojistník nesprávně nebo neúplně odpověděl na položené otázky týkající se pojistného nebezpečí; tato úprava fakticky koresponduje s nynější českou úpravou v zákoně o pojistné smlouvě (2004). Zákon také taxativně uváděl, za jakých okolností od smlouvy odstoupit nelze.⁸³ Pojišťovně byla mimo jiné uložena povinnost vydat pojistníkovi listinu o pojišťovací smlouvě pojistitelem řádně podepsanou, přičemž součástí listiny musely být také všeobecné pojišťovací podmínky a všechna sjednaná zvláštní ustanovení pojišťovací smlouvy. Na druhé straně byly pojistníkovi zákonem uloženy oznamovací povinnosti, zejména oznámit včas zvýšené nebezpečí, které bylo předmětem pojišťovací smlouvy apod.

Prvním zákonem, který jednotně upravoval smluvní pojistné právo pro celé československé území, byl zákon č. 145/1934 Sb., o smlouvě pojistné. Na něj pak navazoval zákon č. 147/1934 Sb., o zabezpečení nároků pojistníků v pojištění soukromém a o státním dozoru nad soukromými pojišťovnami. Jak uvádí Spirit (2000), mělo *„pojišťovnictví v té době právě v souvislosti s těmito přijatými zákony vysokou úroveň srovnatelnou s úrovní předních světových pojišťoven“*.⁸⁴ Úkony spojené se správou pojistné smlouvy jsou obsahem úvodního ustanovení § 1 tohoto zákona, které upravuje jak její vznik, tak také prodloužení a změny a de facto stanoví shodné podmínky jako zákon č. 501/1917 ř.z. Shodně také upravuje podmínky pro odstoupení a podmínky, kdy je odstoupení nemožné. Pojistníkovi jsou uloženy různé oznamovací

⁸³ v ustanovení § 4 citovaného zákona.

⁸⁴ SPIRIT, M. *Pojistné právo*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000. s. 40. ISBN 80-245-0109-0.

povinnosti, a to zejména co zvýšeného nebezpečí, které je předmětem pojistné smlouvy. Pojistiteli je umožněno vypovědět pojistnou smlouvu ihned nebo s měsíční výpovědní lhůtou v případech, kdy po jejím uzavření došlo ke zvýšení nebezpečí vinou pojistníka, resp. bez jeho zavinění.

Po skončení druhé světové války bylo na základě dekretu prezidenta republiky Beneše č. 103/1945 Sb. soukromé pojišťovnictví na území Československa znárodněno a pojišťovny se tak staly majetkem státu. Vznikla tzv. pojišťovací rada, která měla za úkol posoudit žádosti o založení pojišťovny a fungovala jako zaštiťující instituce pro tehdy fungující pojišťovny. Z vládních vyhlášek č. 2086, 2090, 2092 a 2094, které byly vydány v roce 1946, pak jednoznačně vyplývá, že proces znárodnování probíhal již od tohoto roku, neboť na československém území působící pojišťovny byly na základě těchto vyhlášek sloučeny a vzniklo pět tzv. národních pojišťoven.

Další zásadní změnu znamenal den 25. 2. 1948, neboť po něm vyhláškou č. 977 došlo ke sloučení shora zmíněných pěti pojišťoven v jednu zcela monopolní, a to Československou pojišťovnu, národní podnik.

Zákonem č. 95/1950 Sb., kterým byly upraveny některé poměry v pojišťovnictví, byla mimo jiné zrušena pojišťovací rada, která v centrálně řízeném hospodářství a při monopolu jediné pojišťovny ztratila svůj význam.

Legislativa v oblasti pojišťovnictví a pojištění, a tedy i ve správě pojištění, zaznamenala významný přelom, kterým bylo přijetí zákona č. 190/1950 Sb., o organizaci a úkolech pojišťovnictví, kterým se jednak vymezil účel pojištění, a zákon 189/1950 o pojistné smlouvě, který upravil základní práva a povinnosti účastníků pojistného vztahu. Na základě těchto zákonů bylo posíleno monopolní postavení Československé pojišťovny, n. p., která však byla zákonem č. 85/1952 Sb., o pojišťovnictví, přejmenována na Státní pojišťovnu. Tato zákonem zřízená pojišťovna se tak také ujala správy pojistných smluv. Jako jediná pojišťovna fungovala v Československu až do roku 1968, kdy, na základě zákona č. 162/1968 Sb. byla rozdělena na dva samostatné podniky, a to na Českou státní pojišťovnu a Slovenskou státní pojišťovnu. I přes svůj název měly obě pojišťovny celostátní působnost, ačkoliv byly řízeny republikovými ministerstvy financí.

Zákon č. 189/1950 Sb. byl zrušen v souvislosti s účinností občanského zákoníku (1964) od 1. 4. 196, čímž byla právní úprava pojistné oblasti přenesena jednak

do občanského zákoníku, a dále také do tehdejšího hospodářského zákoníku (č. 109/1964 Sb.) a zákoníku mezinárodního obchodu (č. 101/1963 Sb.). Toto rozdělení pojistné oblasti přetrvalo až do přijetí rozsáhlé novely soukromého práva zákonem č. 509/1991 Sb. s účinností od 1. 1. 1992, která s lehkým zpožděním reagovala na politické a ekonomické změny v Československu započaté v listopadu 1989. V důsledku těchto došlo nejen k modernizaci právní úpravy soukromého práva, ale také ke zrušení monopolu státních pojišťoven, a to zákonem č. 185/1991 Sb. s účinností od 1. 4. 2000. Zajímavostí je, že český trh postupně ovládlo přibližně 40 pojišťoven.⁸⁵ Tento zákon byl zrušen až zákonem č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, který v sobě zahrnoval úpravu pojišťovací činnosti respektující právo Evropských společenství, resp. Evropské unie.

Samotná novela č. 509/1991 Sb. vkládala do občanského zákoníku (1964) hlavu patnáctou týkající se pojistných smluv. Ta s drobnými změnami platila až do přijetí zákona o pojistné smlouvě (2004). Podrobně o příslušných ustanoveních občanského zákoníku (1964) týkajících se správy pojistných smluv hovoří v dalších částech této práce.

2.2. Právní úprava v občanském zákoníku

2.2.1. Ustanovení vztahující se k úkonům správy pojistných smluv sjednaných do 31. 12. 2004

Jak bylo uvedeno výše, pojistná oblast byla do občanského zákoníku (1964) vtělena novelou zákonem č. 509/1991 Sb. s účinností od 1. 1. 1992, a to hlavy patnácté. Z dnešního pohledu představuje občanský zákoník (1964) v tomto směru první systém správy pojistných smluv, protože následně bylo třeba rozlišovat, zda pojistné smlouvy byly uzavřeny za účinnosti této hlavy, či za účinnosti nového zákona o pojistné smlouvě.

První oddíl patnácté hlavy se týkal pojistné smlouvy, zejména ji charakterizoval, definoval pojištění, uváděl jeho formy a druhy, stanovil požadavek na písemnou formu

⁸⁵ SPIRIT, M. *Pojistné právo*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000. s. 45. ISBN 80-245-0109-0.

právních úkonů týkajících se pojištění a pojistky jako písemného potvrzení o uzavření pojistné smlouvy.

Druhý oddíl patnácté hlavy již souvisel se správou pojistných smluv, neboť stanovil podmínky pro její vznik a ukládal oznamovací povinnosti při jejím uzavření nebo změně. V dalším oddílu byla upravena práva a povinnosti plynoucí z pojištění, tj. počátek pojištění, placení pojistného, pojistné období, obsahuje také definici pojištěného, okamžik vzniku práva na plnění z pojištění a splatnost pojistného plnění, stanovil důsledky porušení oznamovací povinnosti při uzavření nebo změně pojistné smlouvy a ukládal povinnosti osobě, které vzniklo právo na plnění z pojištění. Čtvrtý oddíl se týká správy pojištění, a to způsobů zániku pojistné smlouvy výpovědí, nezaplacením pojistného, odstoupením od smlouvy, odmítnutím pojistného plnění. V dalších oddílech je pak odděleno pojištění majetku, pojištění odpovědnosti a pojištění osob.

Specifikem právní úpravy pojistné problematiky v občanském zákoníku (1964) bylo to, že tato úprava byla jednotnou pro všechny subjekty, tzn., týkala se jak pojištění sjednaných s fyzickými osobami, tak pojištění sjednaných s právnickými osobami.⁸⁶ Předchozí právní úprava totiž byla roztržena do několika předpisů, jak to bylo řečeno již výše, např. tuto úpravu obsahoval zvlášť občanský zákoník a zvlášť hospodářský zákoník, resp. zákoník mezinárodního obchodu. Důsledkem této jednotné právní úpravy v občanském zákoníku (1964) s účinností od 1. 1. 1992 tak bylo, že i pro právní vztahy v oblasti pojištění, jejichž účastníky byly právnické osoby a které byly uzavírány v rámci jejich podnikatelské činnosti, platila občanskoprávní úprava.

Pro vznik, změnu nebo zánik právních vztahů vyplývajících z pojištění se užívala nejen konkrétní ustanovení hlavy patnácté občanského zákoníku (1964), ale také jeho obecná ustanovení týkající se právních úkonů a závazkového práva. Stejně jako v současné právní úpravě i tehdy předpokládalo uzavření pojistné smlouvy účast dvou smluvních stran. V případě, že došlo k uzavření pojistné smlouvy, její obligatorní náležitostí byly také všeobecné pojistné podmínky pojistitele, od kterých bylo možno se odchýlit pouze v určených případech, příp. tehdy, pokud by to bylo ku prospěchu pojištěného. Obecně byla stanovena povinnost písemné formy pro právní úkony týkající se pojištění.

⁸⁶ ustanovení § 788 odst. 1 občanského zákoníku (1964), ve znění účinném do 31. 12. 2004.

Ustanovení § 792 občanského zákoníku (1964) účinného do 31. 12. 2004 upravovalo podmínky pro uzavření pojistné smlouvy. Stejně jako u obecného uzavírání smluv byla i zde část návrhová a část akceptace. Návrh učinil pojistitel a přijímal jej pojistník. V okamžiku, kdy pojistiteli bylo doručeno sdělení o přijetí jeho návrhu, byla pojistná smlouva tímto okamžikem uzavřena. Přímo ze zákona pak vyplývalo, že akceptovat lze návrh do jednoho měsíce od jeho doručení. V této úpravě absentuje ustanovení o tom, kdo je navrhovatelem a kdo je akceptantem, i když ve většině případů byla navrhovatelem pojišťovna. S účinností této právní úpravy se na pojistném trhu objevují pojišťovací zprostředkovatelé v roli jakési třetí osoby mezi pojistitelem a osobou, která má zájem uzavřít pojistnou smlouvu.⁸⁷

V dalších ustanoveních byly oběma smluvním stranám uloženy povinnosti týkající se různých situací, např. pojistník, resp. ten, kdo s pojistitelem uzavírá pojistnou smlouvu, byl ještě před jejím uzavřením povinen pravdivě a úplně odpovědět na písemné dotazy pojistitele, které se týkaly pojištění; v opačném případě měl pojistitel možnost od smlouvy odstoupit. Pojistník měl také povinnost platit pojistné, bezodkladně pojistiteli oznámit pojistnou událost, na druhou stranu měl právo (v případě, že byl zároveň pojištěným) na plnění apod.

Stejně jako stávající právní úprava, byla v té občanskoprávní součásti správa pojistných smluv dotčena způsoby zániku pojištění, kterým byla výpověď a odstoupení a také zánik v důsledku nezaplacení pojistného. Tehdejší právní úprava pojištění tedy de facto vůbec neumožňovala jeho zánik na základě dohody či uplynutím doby, anebo z jiných důvodů (např. v důsledku zániku pojištěné věci apod.), na druhou stranu vzhledem k jeho soukromoprávní povaze mohla zaniknout i právě dohodou či uplynutím doby, a to zcela v souladu s obecnými ustanoveními občanského zákoníku (1964).

⁸⁷ jejich činnost byla vymezena zákonem o pojišťovnictví (1999); zprostředkovatelé, kteří pracují pro pojišťovnu, se obvykle nazývali pojišťovací agenti či obchodní zástupci, pokud pracovali pro zájemce o pojištění, označovali se obvykle jako makléři či brokeři – viz JEHLÍČKA, O., J. ŠVESTKA a kol. *Občanský zákoník: Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996. s. 749. ISBN 80-7179-063-X.

2.2.2. Ustanovení vztahující se k úkonům správy pojistných smluv sjednaných po 1. 1. 2005

Součástí zákona o pojistné smlouvě je také část šestá obsahující přechodná ustanovení; podle ustanovení § 72 odst. 1 tohoto zákona „*právní vztahy vzniklé z pojistných smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se řídí dosavadními právními předpisy*“. V okamžiku, kdy nabyl účinnosti zákon o pojistné smlouvě, tedy dne 1. 1. 2005, který v části druhé v ustanovení § 68 mimo jiné zrušil v části osmé patnáctou hlavu občanského zákoníku (1964), začal existovat vedle prvního systému správy pojistných smluv také druhý systém této správy.⁸⁸ Proto docházelo k prolínání zákona o pojistné smlouvě a občanského zákoníku (1964), které s sebou, jako ostatně každá změna, nepochybně přinášelo administrativně-právní problémy a tomu odpovídající náklady.

Problém samozřejmě nenastal, když se např. 2. 1. 2005 rozhodla společnost s ručením omezeným uzavřít s konkrétní pojišťovnou pojistnou smlouvu, při jejím uzavření a dalších změnách a plnění apod. se postupovalo podle příslušných ustanovení zákona o pojistné smlouvě (2004). Jisté problémy však mohly nastat v situaci, kdy pojistná smlouva byla uzavřena např. v červenci 2004, tedy za účinnosti právní úpravy pojištění v občanském zákoníku (1964), a např. k pojistné události došlo v únoru 2005. V takovém případě účastníci smlouvy respektovali přechodné ustanovení a své právní vztahy posuzovali podle příslušných ustanovení občanského zákoníku (1964) účinného do 31. 12. 2004. Určitým řešením, jak zamezit dvojímu posuzování pojistných smluv, bylo uzavření dohody mezi stávajícími účastníky smlouvy o jejím zániku a uzavření nové smlouvy za podmínek účinného zákona. Toto řešení ale není v praxi příliš využíváno, neboť pojistné smlouvy sjednané před rokem 2005 byly sjednány za výrazně výhodnějších podmínek, které by na straně jedné klient pravděpodobně již nezískal a na straně druhé ukončením pojistné smlouvy by klient získal možnost volit mezi stávajícím pojistníkem a dalšími pojišťovnami na trhu.

⁸⁸ vedle těchto dvou systémů bude od 1. 1. 2014 existovat ještě třetí systém správy pojištění, a to vzhledem k účinnosti občanského zákoníku (2012).

2.3. Zákon o pojistné smlouvě

Zákon o pojistné smlouvě, tedy zákon č. 37/2004 Sb. nabyl účinnosti dne 1. 1. 2005 a plně nahradil do té doby stávající právní úpravu obsaženou v části osmé hlavě patnácté občanského zákoníku (1964). Předkladatelem návrhu tohoto zákona byla tehdejší česká vláda pod vedením sociálního demokrata Vladimíra Špidly. Potřebu změny ustanovení o pojistné smlouvě, která tehdy byla součástí občanskoprávní úpravy v občanském zákoníku (1964), odůvodnila tím, že tato úprava je nedostatečná a není v souladu s tržními podmínkami v soukromém pojištění.⁸⁹

Vláda tak změnou zákona chtěla reagovat nejen na měnící se podmínky pojistné praxe, ale také na postupný proces přizpůsobování se národního práva k právu Evropských společenství, což v té době bylo více než aktuální, neboť se blížil okamžik vstupu České republiky do Evropské unie a Česká republika byla povinna před samotným vstupem co nejvíce přizpůsobit svoje právo komunitárnímu, tedy implementovat evropské směrnice a použít evropská nařízení. Vládním záměrem také bylo modernizovat stávající právní úpravu tak, aby reagovala na neustálé a rostoucí potřeby fyzických a právnických osob, které se víceméně v průběhu let nemění, protože stále hrozí nebezpečí úrazu, smrti, požáru apod. Nicméně vláda si byla vědoma toho, že některá nebezpečí vznikají nově v souvislosti s určitým vývojem, např. počítačové techniky, atomových a ekologických provozů apod.

Nová společenská situace si tak vyžádala nejen běžné druhy pojištění, jako je pojištění majetku či osob anebo odpovědnosti za škodu, ale také pojištění finančních ztrát, úvěru, právní ochrany, ekologických a atomových rizik apod. Určitou zajímavostí je argument vlády, že je třeba takto nově upravit soukromoprávní pojistné vztahy samostatně mimo občanský zákoník, nicméně od 1. 1. 2014 je pojištěné opět součástí občanského zákoníku⁹⁰.

Účelem zákona o pojistné smlouvě je především upravit vzájemné vztahy účastníků smluvního – soukromého pojištění. Zákon o pojistné smlouvě je rozdělen na sedm částí, a to část první, která obsahuje ustanovení o pojistné smlouvě, dále části druhou až pátou, které de facto reagují na zvláštní právní úpravy pojistné oblasti tím,

⁸⁹ Vláda ČR. *Důvodová zpráva k zákonu č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě*, ze dne 2. 5. 2003. PSP – Poslanecká sněmovna Parlamentu, str. 303/0; k dispozici v systému ASPI.

⁹⁰ ustanovení § 2758 až § 2872 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, kde je oblast pojištění součástí závazků z odvázných smluv.

že ruší či mění některá ustanovení jiných souvisejících zákonů, část šestou obsahující přechodná ustanovení a konečně část sedmou, která účinnost tohoto zákona obecně stanovila ke dni 1. 1. 2005.

Významným přínosem bylo vymezení pojmů týkajících se pojistné problematiky v ustanovení § 3 zákona o pojistné smlouvě. Jsou tak jasně definovány pojmy související se vznikem a trváním pojištění, např. co je nahodilou skutečností, pojistnou událostí, účastníkem soukromého pojištění apod. Následující ustanovení § 4 citovaného zákona pak stanoví obligatorní náležitosti pojistné smlouvy a to, že její součástí jsou také pojistné podmínky; zákon pak uvádí fakultativní náležitosti pojistných podmínek. Zákon mimo jiné stanoví práva a povinnosti účastníků soukromého pojištění, následky porušení povinnosti, podmínky pro přerušení a zánik soukromého pojištění.

Zásadní změna oproti právní úpravě v občanském zákoníku (1964) spočívá v tom, že zákon o pojistné smlouvě (2004) rozlišuje dvě základní formy pojištění, a to pojištění škodové a pojištění obnosové. Jejich rozdíl spočívá v tom, že škodové pojištění slouží k náhradě škod vzniklých v majetkové sféře pojištěných osob v důsledku pojistné události, naproti tomu obnosové pojištění se sjednává za účelem získání prostředků a kapitálu, který rozšiřuje majetkovou sféru oprávněných osob, tzn., vyžaduje se sice také vznik nějaké pojistné události, ale neuplatňuje se zde typická náhrada škody.⁹¹

V dalších částech zákon o pojistné smlouvě (2004) upravuje konkrétní pojištění věcí a jiného majetku, jehož součástí je také pojištění odpovědnosti za škodu, pojištění úvěru a záruky či pojištění finančních ztrát, a konkrétní pojištění osob, jehož typickými druhy je životní pojištění, úrazové pojištění, pojištění pro případ nemoci.

Závěrem této kapitoly je třeba podotknout, že s účinností od 1. 1. 2014 se pojistná problematika stane opět součástí občanského zákoníku, a to zákona č. 89/2012 Sb. (dále jen „nový občanský zákoník, 2012“), resp. jeho části čtvrté upravující relativní majetková práva. Stejně jako v ABGB (1811) je pojištění považováno za závazky

⁹¹ v pojistné teorii např. Ducháčková charakterizuje obnosové (sumové) pojištění jako „pojištění na pojistnou částku, která je stanovena, která udává absolutní výši pojistného plnění a je nezávislá na výši škody, tzn. pojistné plnění = pojistná částka“, uplatňuje se zejména u pojištění na dožití, pro případ smrti či invalidity, tedy tam, kde nelze objektivně ohodnotit škodu na životě a zdraví; naproti tomu škodové pojištění „na výši škody závisí, je typickým druhem pojištění u pojištění majetku a platí, že pojistné plnění je menší nebo rovno škodě“ – viz DUCHÁČKOVÁ, E. *Pojišťovnictví a pojištění*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000. s. 25 - 26. ISBN 80-245-0023-X.

z tzv. odvážných smluv, které jsou v ustanovení § 2756 občanského zákoníku (2012) charakterizovány těmito okolnostmi: „závisí-li podle ujednání stran prospěch, anebo nepospěch alespoň jedné ze smluvních stran na nejisté události“. Nový občanský zákoník (2012) klade více než dosavadní právní úpravy důraz na lidskou svobodu, posílení autonomii vůle, na dispozivitu, posílení slušnosti, poctivosti a dobré víry a v souvislosti těmito zásadami také poskytuje vyšší ochranu slabší strany. To se dotýká zejména adhézních smluv, které jsou v pojištění standardně používány.

Samotná oblast pojištění je upravena v části čtvrté – Relativní majetková práva, hlavě II – Závazky z právních jednání, dílu 15 – Závazky z odvážných smluv, a to v ustanovení § 2758 až § 2872. Změny v konkrétních ustanoveních nemají oproti právní úpravě v zákoně o pojistné smlouvě (2004) revoluční charakter, ale přinášejí do pojištění několik nových dimenzí. Novým občanským zákoníkem (2012) např. nebyly ze zákona o pojistné smlouvě převzaty definice řady pojmů, také neomezuje osobu pojistitele jen na pojišťovnu s uděleným povolením provozovat pojišťovací činnost a dále vypouštění určení, zda se jedná o pojištění škodové nebo obnosové jako obligatorní náležitost pojistné smlouvy. Nově naopak zavádí do pojištění institut pojistného zájmu, jehož přítomností podmiňuje vznik a trvání pojištění; zavádí povinnost souhlasu pojištěného se změnou obmyšleného, se změnou podílů obmyšlených a s výplatou odkupného nebo zakotvuje rovné hledisko při určení výše pojistného a při výpočtu pojistného plnění, a dále zavádí nový výpovědní důvod pro porušení zásady rovného zacházení. Dále na rozdíl od ustanovení § 39 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě (2004) v případě nalezení majetku, s jehož ztrátou je spojená pojistná událost, právo vlastnické právo na pojistitele nepřechází. Další důležitou změnou, kterou přináší v oblasti majetkového pojištění je nové definování věci v ustanovení § 489 - § 513.

3. ÚKONY SPRÁVY V KONKRÉTNÍ POJIŠŤOVNĚ

Posouzení praktického výkonu správy v konkrétní pojišťovně je možné vzhledem několikaleté praxi autorky v pořízení a správě pojištění malých a středních podnikatelů v pojišťovně Kooperativa pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group (dále jen Kooperativa). Jelikož se jedná o jednu z největších pojišťoven na českém pojistném trhu, může sledování úkonů správy poskytnout reálný praktický obrázek.

3.1. Kooperativa pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group

Kooperativa je druhou největší pojišťovnou na tuzemském pojistném trhu. Jedná se o univerzální pojišťovnu, která poskytuje úplný rejstřík služeb v oblasti pojišťovnictví a v její nabídce jsou všechny standardní druhy životního i neživotního pojištění pro občany, a také komplexní pojištění firem od drobných podnikatelů až po velké korporace.

Pojišťovna KOOOPERATIVA, a.s. je součástí koncernu Vienna Insurance Group (VIG) a jejím hlavním akcionářem je VIENNA INSURANCE GROUP AG Wiener Versicherung Gruppe, Wien. Podíl pojišťovny na celkovém předepsaném pojistném v ČR činí aktuálně 20,6 %. Její základní jmění činí 3 mld. Kč a pojišťovna má více než 3 tisíce kmenových zaměstnanců.⁹²

Již v závěru roku 1990 byla založena a do obchodního rejstříku v Bratislavě zapsána KOOOPERATIVA, česko-slovenská družstevná poist'ovňa, a.s., první soukromá pojišťovna na území všech postkomunistických států střední a východní Evropy. Společnost měla federální působnost a v českých zemích byla její činnost zahájena dnem účinnosti zákona České národní rady č. 185/1991 Sb. o pojišťovnictví, kterým byl zrušen pojišťovací monopol jedné státní pojišťovny, tj. dnem 28. května 1991. Na území Čech vykonávala KOOOPERATIVA, česko-slovenská družstevná poist'ovňa, a.s., pojišťovací činnost prostřednictvím zemského ředitelství se sídlem v Praze, na území Moravy a Slezska prostřednictvím zemského ředitelství se sídlem v Brně. Po rozdělení tehdejší České a Slovenské federativní republiky a vzniku samostatné České republiky

⁹² Kooperativa pojišťovna, a.s. *Základní informace*. [online] © 2013 [cit. 2013-02-28]. Dostupné na <http://www.koop.cz/o-nas/zakladni-informace/>

k 1. lednu 1993 byla na základě zemského ředitelství v Praze založena Česká Kooperativa, družstevní pojišťovna, a.s. Zapsána do Obchodního rejstříku byla dne 1. března 1993. Obdobně byla ve stejné době založena i Moravskoslezská KOOOPERATIVA, pojišťovna, a. s. Hlavními akcionáři obou společností byly: KOOOPERATIVA, poist'ovňa, a.s., Bratislava a Wiener Städtische Allgemeine Versicherung AG, Wien. Dne 31. srpna 1999 se Česká Kooperativa pojišťovna a.s. (část "družstevní pojišťovna" byla již v této době z názvu vypuštěna) stala v důsledku sloučení právním nástupcem Moravskoslezské KOOOPERATIVY, a. s. a nová finančně silná pojišťovací společnost, pokrývající svými službami území celé České republiky, změnila svůj název na Kooperativa, pojišťovna, a.s.

Od roku 2007 nese společnost název Kooperativa pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group. Jak již název napovídá Kooperativa je součástí nadnárodní evropské pojišťovací skupiny Vienna Insurance Group (VIG). V průběhu své existence získala podstatnou míru účasti v celé řadě společností, přičemž některé z nich dokonce zakládala. Aktuálně na tuzemském pojistném trhu působí její tři dceřiné společnosti: Česká podnikatelská pojišťovna, Global expert - společnost zabezpečující technickou stránku likvidací na poškozených motorových vozidlech a Kapitál pojišťovací a finanční poradenství, a.s. - společnost zprostředkávající prodej jejích pojistných produktů. Je členem i mnoha Mezinárodní federace družstevních a vzájemných pojišťoven (ICMIF) a její evropské asociace (ACME) a také je zakládajícím členem České asociace pojišťoven (ČAP).⁹³

Vzhledem ke svému postavení druhého největšího pojistitele pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla je Kooperativa též významným členem České kanceláře pojistitelů.⁹⁴

⁹³ *Česká asociace pojišťoven (ČAP) je zájmovým sdružením pojistitelů, vytvořeným na podporu českého pojišťovníctví k zabezpečení společných zájmů pojišťoven a na podporu jejich vzájemné pomoci a spolupráce. Je institucionalizována jako samostatný právní subjekt. Reprezentuje české pojišťovníctví ve vztahu ke státním orgánům a zájmovým sdružením v České republice a rozvíjí mezinárodní spolupráci bilaterálními vztahy s obdobnými asociacemi jiných států, a to zejména prostřednictvím svého členství v Insurance Europe.*

viz České asociace pojišťoven. *O nás*. [online]. [cit. 2013-02-28]. Dostupné na <http://www.cap.cz/Folder.aspx?folder=Lists%2fMenu%2fO+n%C3%A1s>

⁹⁴ *Česká kancelář pojistitelů (ČKP) je profesní organizací pojistitelů, kteří v České republice provozují pojištění odpovědnosti za škody z provozu vozidel. Byla zřízena zákonem č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, ke dni 1. 1. 2000 jako právnická osoba se sídlem v Praze a pro účely tohoto zákona je považována za tuzemskou pojišťovnu. viz Česká kancelář pojistitelů. Česká kancelář pojistitelů. [online] [cit. 2013-02-28]. Dostupné na <http://www.ckp.cz/home.php>*

Základním produktem v rámci pojištění malých a středních podnikatelů je produkt TREND, který již od roku 2000 je univerzálním produktem poskytující v rámci jedné smlouvy pojistné krytí všem podnikatelům. Je variabilní a pojistník může vybírat z veškerých rizik pojištění majetku a odpovědnosti za škodu, včetně odpovědnosti za škodu způsobenou vadným výrobkem nebo vadným provedením práce.⁹⁵ Vedle základního produktu TREND, který pokrývá cca 70% pojištění malých a středních podnikatelů nabízí Kooperativa ještě asi dalších 10 produktů, které se specializují na určitá rizika nebo na specializované skupiny pojistníků např. produkt Ordinance je určen pro pojištění lékařů nebo produkt Start plus je určen pro malé podnikatele s hodnotou majetku jejich firmy do 25 mil. Kč.

3.2. Úkony ve správě pojištění podnikatelů

Správou pojištění se rozumí všechny činnosti, které je třeba s pojištěním provádět od jeho zahrnutí do pojistných kmenů až do jeho zániku a vypořádání všech z něho vyplývajících nároků a pohledávek. Správa pojištění končí skartací písemné pojistné smlouvy a písemností tvořících obsah pojistného spisu.

Základní dílčí činnosti spadající do správy pojištění jsou: předpis a inkaso pojistného vč. párování přijatého pojistného proti jeho předpisu a upomínání a vymáhání dlužného pojistného, provádění změn pojistné smlouvy a zabezpečování aktualizace dat v ní obsažených, vyřizování korespondence s pojistnou smlouvou související, archivace a skartace pojistné smlouvy a souvisejících písemností.

Správa pojištění je v Kooperativě prováděna ve dvou oblastech. První oblastí je správa pojištění za života pojistné smlouvy tj. změny, které jsou v pojištění prováděny, a to změny technické, které mají dopad do pojištění resp. do výše pojistného (např. připojištění nebo odpojištění některého rizika nebo pojištěného předmětu apod.), a změny administrativní, které nemají dopad do pojištění (např. změna sídla respektive bydliště pojistníka, změna způsobu placení atd.). Druhou oblastí správy jsou činnosti

⁹⁵ Kooperativa pojišťovna, a.s. *Pojištění malých a středních podnikatelů - TREND*. [online] © 2013 [cit. 2013-02-28]. Dostupné na <http://www.koop.cz/nase-produkty/pojisteni-malych-a-strednich-podnikatelu/pojisteni-zivnostniku-malych-a-strednich-podnikatelu-trend/>

související s ukončením pojistné smlouvy, většinou se jedná o vyřizování žádostí klientů o ukončení pojistné nebo vystavování a zaslání výpovědi ze strany pojistitele.

3.2.1. Forma právního úkonu

Každá žádost, ať už se týká změny nebo zániku pojištění musí mít písemnou formu, přičemž tato podmínka je stanovena jak zákonem o pojistné smlouvě v ustanovení § 7, který stanovuje pro právní úkony pojištění písemnou formu, ovšem s umožněním odchylky, pokud je dohodnuto jinak v pojistné smlouvě. Občanský zákoník (1964) v § 791 také požaduje pro právní úkony týkající se pojištění písemnou formu a odchýlení od tohoto ustanovení přípouští na základě ujednání v pojistných podmínkách. Vzhledem k tomu, že úprava v obou právních normách říká, že pojistné podmínky jsou nedílnou součástí pojistné smlouvy, je postup resp. požadavek písemné formy shodné pro všechny pojistné smlouvy bez ohledu na datum sjednání.

3.2.2. Zastupování pojistníka

Zastoupení pojistníka není v zákoně o pojistné smlouvě (2004) řešeno, vychází operátor správy z ustanovení občanského zákoníku (1964). Protože v rámci pojištění podnikatelů se vyskytuje několik typů zastupování, které ačkoliv podléhají občanskému zákoníku (1964), se dotýkají i ustanovení dalších právních předpisů, musí být věnována pozornost i těmto zákonům.

Pokud je pojistníkem právnická osoba jedná buď přímo prostřednictvím svého statutárního orgánu, který je oprávněn činit jejím jménem právní úkony ve všech věcech⁹⁶ nebo prostřednictvím zástupce, kterým může být a nejčastěji vedle statutárního orgánu bývá prokurista⁹⁷. Pojistník fyzická i právnická osoba může být zastoupen i na základě plné moci.⁹⁸ Plná moc je právním úkonem, kterým zastoupený (zmocnitel) projevuje vůči třetím osobám vůli, že jím určený zástupce (zmocněnec) je oprávněn za něj jeho jménem v dohodnutém rozsahu jednat. Jelikož pro právní úkony vztahující se pojištění je předepsaná písemná forma, musí být zástupci vystaveno písemné potvrzení o udělení plné moci. Potvrzení o udělení moci musí obsahovat identifikaci zmocnitele i zmocněnce, rozsah zmocněncova oprávnění a podpis zmocnitele. Datum

⁹⁶ a ustanovení §20 občanského zákoníku (1964) a ustanovení § 13 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

⁹⁷ ustanovení § 14 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

⁹⁸ ustanovení § 31 - § 33b občanského zákoníku (1964)

udělení a doba trvání plné moci nejsou pro její platnost rozhodující. Plná moc může být udělena jedné nebo více osobám, a to jak fyzickým, tak i právnickým osobám. Plná moc zaniká provedením úkonu, odvoláním zmocnitele, vypovězením plné moci zmocněncem nebo také z důvodu úmrtí zmocněnce nebo zmocnitele. I po zániku plné moci je zmocněnec povinen učinit ty právní kroky, které nesnesou odkladu a které jsou nutné k zabránění vzniku újmy na straně zmocnitele. Zvláštním způsobem zastoupení pro potřeby pojištění je zastoupení specifickým typem zprostředkovatele tzv. makléřem.⁹⁹ *"Makléř je zprostředkovatel, který hledá pro svého zákazníka optimální pojistnou ochranu na základě plné moci nebo na základě smlouvy s klientem (klienty)."*¹⁰⁰ Makléř zastupuje nejen při přípravě pojistné smlouvy, ale při správě pojištění a při zániku pojištění. Pokud ale není výslovně v plné moci nebo uzavřené smlouvě uvedeno, tak není oprávněn pojistnou smlouvu jménem klienta sjednat ani vypovědět. V Kooperativě jsou všechny pojistné smlouvy podnikatelů uzavřené prostřednictvím pojišťovacího makléře doplněny zvláštním ujednáním tzv. makléřskou doložkou, ve které je pojišťovací makléř identifikován a kde je uveden rozsah jeho oprávnění stanovených klientem.

3.2.3. Pojištění cizího rizika

Kdo s pojistitelem uzavírá pojistnou smlouvu tj. pojistník, nemusí být ve všech případech zároveň i pojištěným, tj. osobou, na jejíž život, zdraví, majetek nebo odpovědnost za škodu se pojištění vztahuje. V takovém případě se jedná o „pojištění cizího pojistného rizika“. Příkladem pojištění cizího rizika je pojištění vozidla, kde leasingový nájemce vystupuje jako pojistník a vlastník vozidla tj. leasingová společnost jako pojištěný nebo pojištění bytového domu, kde v roli pojistníka je správce domu, a všichni vlastníci bytových jednotek jsou pojištěnými.

Zákon o pojistné smlouvě řeší pojištění cizího rizika v ustanovení § 10 zákona o pojistné smlouvě, kde ve čtyřech odstavcích stanovuje nejen povinnost pojistníka seznámit pojištěného s obsahem pojistné smlouvy a vymezuje podmínku, za které může být pojistník uplatnit právo na pojistné plnění, ale což je pro správu pojištění podstatné stanovuje, že zemře-li pojistník nebo zanikne-li pojistník bez právního nástupce,

⁹⁹ ustanovení §8 zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona

¹⁰⁰ DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2009. s. 176. ISBN 978-80-86929-51-4.

vstupuje na jeho místo pojištěný, na nějž přecházejí práva a povinnosti pojistníka např. povinnost platit pojistné.¹⁰¹ Pojištění cizího rizika má svůj význam i při žádosti pojistníka o ukončení pojistné smlouvy z důvodu změny vlastnictví pojištěné věci. Jelikož se vzhledem k osobě pojistníka stále jedná o pojištění cizího rizika, není změna vlastnictví v tomto případě důvodem k ukončení pojistné smlouvy. Nicméně Kooperativa v případě pojištění cizího rizika uznává, že klient nemá pojistný zájem na trvání pojištění a považuje takovou žádost za návrh na ukončení pojistné smlouvy dohodou, který akceptuje.

Občanský zákoník zmiňuje pojištění uzavřené ve prospěch třetí osoby v ustanovení § 815, ve které je analogické k ustanovení § 10 zákona o pojistné smlouvě s výjimkou stanovení povinnosti seznámit pojištěného s obsahem pojistné smlouvy. Rozdíl v ustanovení zákona o pojistné smlouvě (2004) a občanského zákoníku (1964) může mít dopad v případě pojistného plnění, ale rozdíl při správě pojistných smluv vzniklých do 31. 12. 2004 a po 1. 1. 2005 není žádný.

3.2.4. Promlčení

Promlčení ve vztahu práva na plnění z pojištění je v ustanovení § 8 zákona o pojistné smlouvě (2004) upraveno ve shodě s ustanovení § 101 občanského zákoníku (1964), kdy je stanovena promlčecí doba 3 roky a s ustanovení § 104 občanského zákoníku (1964), který určuje počátek běhu promlčecí lhůty na jeden rok po pojistné události. Nad rámec občanského zákoníku (1964) stanovuje zákon o pojistné smlouvě (2004) dobu promlčení u práva na plnění ze životního pojištění na 10 let.

Ve správě pojištění je ovšem aplikováno promlčení právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení, ke kterému dochází v případě žádosti o ukončení pojistné smlouvy z důvodu zániku rizika nebo změny vlastnictví několik let zpětně. V pojištění podnikatelů nejsou ojedinělé případy takových žádostí s datem předmětné skutečnosti i v roce 2005 a dříve. V tomto případě je právo na vydání bezdůvodného obohacení ve formě přijatého pojistného více než dva roky před datem sepsání žádosti promlčeno. Bez ohledu na datum sjednání pojistné smlouvy je tento postup aplikován v souladu s ustanovením § 107 občanského zákoníku (1964), neboť se jedná o úkon, který není

¹⁰¹ ustanovení § 10 zákona o pojistné smlouvě

zákonem o pojistné smlouvě řešen a subsidiárně je užito ustanovení občanského zákoníku i pro pojistné smlouvy uzavřené po datu 1. 1. 2005.

3.2.5. Zánik pojištění - neplacení pojistného

V případě zániku pojištění z důvodu neplacení pojistného je nutné velmi důkladně rozlišovat mezi pojistnou smlouvou uzavřenou do konce roku 2004 a smlouvou sjednanou po účinnosti zákona o pojistné smlouvě (2004). Občanský zákoník (1964) stanovuje: "*Pojištění zanikne rovněž tím, že pojistné za první pojistné období nebo jednorázové pojistné nebylo zapláceno do tří měsíců anebo pojistné za další pojistné období nebylo zapláceno do šesti měsíců od jeho splatnosti; tyto lhůty lze dohodou prodloužit. Pojištění zanikne uplynutím příslušné lhůty. Totéž platí, byla-li zaplácena jen část pojistného.*"¹⁰² Naproti tomu zákon o pojistné smlouvě v ustanovení § 20 určuje zánik soukromého pojištění jako dne následující po marném uplynutí lhůty ne kratší než jeden měsíc, stanovené v upomínce k zaplacení pojistného, přičemž tato musí obsahovat i upozornění na možný zánik pojištění. V případě pojistných smluv sjednaných po datu 1. 1. 2005 nemusí pojistitel čekat tři respektive šest měsíců než pojištění, za které není hrazeno pojistné, zanikne. Na druhou stranu, ale zákon o pojistné smlouvě (2004) určuje pojistiteli povinnost doručit pojistníkovi, který je s platbou pojistného v prodlení, upomínku, což občanský zákoník (1964) nevyžadoval, neboť pojištění zaniklo automaticky po uplynutí lhůty uvedené v zákoně. Nicméně při zániku pro neplacení bez ohledu na to, podle které právní úpravy pojištění zaniklo, náleží pojistiteli pojistné do konce pojištění, tudíž pojišťovny i po zániku pojištění dlužné pojistné vymáhají.

3.2.6. Zánik pojištění - dohoda

Výslovná úprava zániku pojištění dohodou přichází až se zákonem o pojistné smlouvě, a to v ustanovení § 21. Navzdory tomu bylo možné využít k ukončení pojistné smlouvy na základě dohody stran do 31. 12. 2004 obecné klauzule o dohodě v rámci závazkového práva, kdy bylo možno využít ustanovení §§ 570, 573, 574 občanského zákoníku (1964). Jak již bylo uvedeno výše v oddíle 1.6.2., dohoda by měla být nejlogičtější způsobem zániku pojištění. Ve snaze udržet si klienta respektive

¹⁰² ustanovení § 801 občanského zákoníku (1964) ve znění účinném do 31. 12. 2004.

sjednané pojištění pojišťovny pouze nerady přistupují na dohodu o zániku pojištění bez nahrazení pojištěním jiným tzv. "dissoluci". Naopak poměrně častým zánikem pojištění je dohoda o zániku pojištění tzv. "náhradou".¹⁰³ V tomto případě nedochází ke skutečnému zániku pojištění, nýbrž je pouze ukončena pojistná smlouva, kterou bylo pojištění sjednáno, a totéž nebo velmi obsahově podobné pojištění je sjednáno novou pojistnou smlouvou. V případě ukončení pojistné smlouvy dohodou je postupováno při správě pojistných smluv podnikatelů zcela shodně.

3.2.7. Zánik pojištění - výpovědi

Zánik pojištění na základě výpovědi je upraveno v ustanovení § 800 občanského zákoníku (1964) a stejná pravidla pro výpověď převzal i zákon o pojistné smlouvě (2004) v ustanovení § 22 odst. 1, 2, 4 a 5 a zároveň v odst. 3 nově zavádí možnost výpovědi ze strany pojistníka i pojistitele do 3 měsíců od data doručení oznámení vzniku pojistné události. Životní pojištění může pojistitel pouze do dvou měsíců od uzavření pojistné smlouvy, neboť s narůstajícím věkem pojištěného se zvyšuje pravděpodobnost pojistného nebezpečí a právo vypovědět životní pojištění by znamenalo zjevnou nerovnost v postavení stran.¹⁰⁴ Jednotlivé typy výpovědi stanovují určité lhůty, jejichž správné stanovení je ve správě pojištění klíčové. Počítání lhůt upravuje výhradně občanský zákoník (1964) v ustanovení § 122. V případě výpovědi podle ustanovení § 22 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě (2004) stejně jako výpovědi podle ustanovení § 800 odst. 1 občanského zákoníku je odvozen zánik pojištění od konce pojistného období. Vymezení konce počátku a konce pojistného období má v pojištění svá specifika, která nejsou v souladu s úpravou počítání lhůt podle ustanovení § 122 občanského zákoníku (1964), jež stanoví konec lhůty na den, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, na který připadá událost, od níž lhůta počíná. Tím by ale došlo k posunu číselného označení počátku a konce následného období o jeden výš oproti předcházejícímu počátku a konci pojistného období. V důvodu potřeby postavit počátky a konce pojistných období najisto, byl přijat v pojišťovnictví úzus, kdy konec jednoho pojistného období a počátek následného připadá na týž den. Tím došlo zároveň i k vyloučení principů úpravy § 122 občanského

¹⁰³ BOHMAN, L. a M. WAWERKOVÁ. *Zákon o pojistné smlouvě: Komentář*. 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2009. s. 134. ISBN 978-80-7201-755-3.

¹⁰⁴ BOHMAN, L. a M. WAWERKOVÁ. *Zákon o pojistné smlouvě: Komentář*. 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2009. s. 137. ISBN 978-80-7201-755-3.

zákoníku (1964) včetně prodloužení lhůt dle odst. 3.¹⁰⁵ V případě výpovědi ke konci pojistného období není uplatňováno pravidlo o prodloužení lhůt dle §112 odst. 3 občanského zákoníku (1964) ani při posouzení doby, do které musí být výpověď doručena druhé smluvní straně. Pojištění zaniká také výpovědí doručenu alespoň šest týdnů před uplynutím pojistného období pod sankcí neplatnosti výpovědi. Pojištění zanikne uplynutím tohoto pojistného období. Pokud by konec pojistného období připadal na sobotu nebo neděli, potom i den šest týdnů před koncem pojistného období připadal na sobotu nebo neděli. Aby byla dodržena podmínka šesti týdnů, musí druhá strana obdržet tuto výpověď nejdéle předcházející pracovní den. V případě aplikace § 122 odst. 3 by poslední den pro obdržení výpovědi byl posunut na následující pracovní den, a tím by nebyla dodržena podmínka šesti týdnů před koncem pojistného období nutná pro platnost výpovědi. Lhůty uvedené pro podání výpovědi v případě výpovědi do dvou měsíců od uzavření pojistné smlouvy a výpovědi do tří měsíců ode dne doručení oznámení vzniku pojistné události se již ustanovením § 122 včetně odst. 3 občanského zákoníku (1964) řídí bez výhrad.

V případě výpovědi bylo ustanovení občanského zákoníku (1964) zákonem o pojistné smlouvě (2004) rozšířeno o další způsob výpovědi. Pro všechny pojistné smlouvy bez ohledu na datum jejich uzavření je aplikováno ustanovení § 122 občanského zákoníku (1964) o počítání času.

3.2.8. Zánik pojištění odstoupení

Odstoupení je právní úkon, který má za následek úplné zrušení pojistné popř. dodatku k pojistné smlouvě a takovou smlouvu resp. na takový dodatek se hledí, jako by nebyl vůbec sjednán. Podle ustanovení § 23 zákona o pojistné smlouvě (2004) mohou pojistník i pojistitel od pojistné smlouvy odstoupit, pokud by v případě úplného a pravdivého zodpovězení všech dotazů vztahujících se k takové smlouvě, smlouvu vůbec nesjednal. Při odstoupení od pojistné smlouvy si smluvní strany vracejí veškerá plnění, tzn., pojistitel pojistníkovi vrátí zaplacené pojistné a pojistník vrátí pojistiteli případné pojistné plnění. Právo odstoupit od pojistné smlouvy může uplatnit pojistitel i pojistník do 2 měsíců ode dne, kdy se o skutečnosti, která zakládá důvod k odstoupení,

¹⁰⁵ BOHMAN, L. a M. WAWERKOVÁ. *Zákon o pojistné smlouvě: Komentář*. 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2009. s. 136. ISBN 978-80-7201-755-3.

dozvěděl. Jedná se o subjektivní lhůtu, která má prekluzivní charakter, neboť *"soud by k uplynutí této lhůty přihlédl, i když to druhá smluvní strana nenamítne (§ 583 OZ)"*.¹⁰⁶ Naproti tomu v případě pojistných smluv sjednaných do 31. 12. 2004 umožňuje ustanovení § 802 odst. 1 odstoupit ze stejných důvodů jako zákoně o pojistné smlouvě (2004) pouze pojistiteli. Toto nerovné postavení stran je však, jak již bylo výše uvedeno, zákonem o pojistné smlouvě napraveno.

Zvláštním případem pokusu o odstoupení od pojistné smlouvy, kterým při správě pojištění podnikatelů poměrně často objevuje, je oznámení o odstoupení od pojistné smlouvy insolvenčními správci na základě ustanovení § 253 zákona č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), který se vztahuje ke smlouvám, jež v době prohlášení konkursu ještě nejsou zcela splněny ani dlužníkem ani druhým účastníkem smlouvy, a který v odst. 2 říká: *"Jestliže se insolvenční správce do 15 dnů od prohlášení konkursu nevyjádří tak, že smlouvu splní, platí, že od smlouvy odstupuje."* Tyto pokusy o odstoupení nejsou správou Kooperativy akceptovány, neboť pojistitel poskytuje plnění formou pojistné ochrany, která je předmětem smlouvy a kterou pojistitel poskytuje od počátku pojištění většinou už několik let.

Odstoupení od smlouvy ve svých důvodech je velmi podobné zániku pojištění odmítnutím poskytnutí plnění § 24 zákona o pojistné smlouvě (2004). Zásadním rozdílem v obou institutech spočívá v tom, že při odstoupení se ruší pojistná smlouva ex tunc, kdežto odmítnutím plnění zaniká platné pojištění s účinky ex nunc. V případě odmítnutí plnění závazky vzniklé do konce pojištění musejí strany splnit na rozdíl od odstoupení, kde si strany již uskutečněné plnění vrací.

3.2.9. Zánik pojištění - zánik pojistného rizika

Tento důvod zániku pojištění je v praxi velmi častým. Pokud se týká zániku pojistného rizika Bohman a spol. (2009) jej charakterizují jako zánik možné příčiny vzniku pojistné události a jako příklad uvádějí modelovou situaci: *"podnikatel svůj sklad zásob přestěhuje v rámci místa pojištění na vysoký kopec, pojištění pro případ"*

¹⁰⁶ BOHMAN, L. a M. WAWERKOVÁ. *Zákon o pojistné smlouvě: Komentář*. 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2009. s. 140. ISBN 978-80-7201-755-3.

povodně a záplavy zaniká".¹⁰⁷ V tomto případě by pojistitel jistě souhlasil se sjednání dodatku k pojistné smlouvě, kterým by se riziko pro případ povodně a záplavy zrušilo, ale velmi pravděpodobně by neakceptoval automatický zánik rizika nebo dokonce celého pojištění. Vhodnějším příkladem zániku pojistného rizika může být pojištění majetku podnikatele v provozovně, kdy pojištění je vázáno na konkrétní místo pojištění většinou identifikované adresou budovy. Pokud pojistník resp. pojištěný ukončí nájemní smlouvu a přestěhuje pojištěný majetek do nové provozovny na jiném místě pojištění, lze beze sporu tuto situaci považovat za zánik pojistného rizika.

Se zánikem pojistného rizika blízce souvisí zánik pojištěné věci, tj. věc přestává fyzicky existovat. Zánikem pojištěné věci odpadá možnost vzniku pojistné události. Věc přestala existovat, nikdo ji nemůže užívat ani s ní jinak nakládat. K zániku pojištěné věci může dojít jak v souvislosti s pojistnou událostí např. zničením domu požárem nebo i bez pojistné události tj. v důsledku nahodilé události, se níž není spojena povinnost pojistitele poskytnout pojistné plnění. Rozdíl mezi oběma uvedenými případy spočívá v tom, že v případě zániku pojištěné věci v důsledku pojistné události náleží pojistiteli pojistné do konce pojistného období, v němž pojistná událost nastala, viz ustanovení § 13 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě (2004) a § 803 odst. 3 občanského zákoníku (1964), kdežto v případě zániku pojištěné věci bez pojistné události náleží pojistiteli pojistné pouze do zániku pojištění.

Oba výše uvedené zániky jsou předmětem ustanovení § 25 zákona o pojistné smlouvě (2004), ale v úpravě občanského zákoníku (1964) můžeme pouze dovozovat z ustanovení § 803 o odpadnutí důvodu dalšího důvodu pojištění v souvislosti s vypořádáním pojistného. Výslovná úprava zániku pojištění z důvodu zániku pojistného rizika v ustanoveních o pojistné smlouvě v občanském zákoníku nebyla. Nicméně v praxi je běžně akceptován jako důvod zániku pojištění zánik pojistného rizika nebo zánik pojištěné věci, a to na základě pojistných podmínek.

3.2.10. Zánik pojištění - zánik právnické osoby, úmrtí fyzické osoby

Právnická osoba může zaniknout uplynutím doby nebo splněním účelu, pro který byla zřízena, a dále také na základě dohody. Zánik právnické osoby probíhá také

¹⁰⁷ BOHMAN, L. a M. WAWERKOVÁ. *Zákon o pojistné smlouvě: Komentář*. 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2009. s. 152. ISBN 978-80-7201-755-3.

ve dvou fázích – nejprve dochází ke zrušení a teprve poté k vlastnímu zániku (ztrátě právní subjektivity). Pokud právnická osoba zaniká bez právního nástupce, je vyžadována likvidace viz ustanovení § 20a odstavec 3 občanského zákoníku (1964). V rámci likvidace dochází k vypořádání majetkových poměrů (dluhů a pohledávek) společnosti, ale společnost neztrácí svoji právní subjektivitu. Vstup do likvidace, ale není důvodem k zániku pojištění. Zánik právnické osoby bez právního nástupce nastává po likvidaci společnosti nebo zrušením konkurzu z důvodu, že majetek dlužníka nepostačuje k uspokojení věřitelů nebo zrušením konkurzu po splnění rozvrhového usnesení a nastává až dnem výmazu z obchodního nebo jiného rejstříku, pokud má tato povinnost v něm být zapsaná. V opačném případě dochází k zániku právnické osoby ukončením její činnosti.¹⁰⁸

Pojištění také zaniká dnem, kdy došlo ke smrti pojištěné fyzické osoby. Od tohoto ustanovení se pojistné podmínky v majetkovém pojištění často odchyľují, což zákon o pojistné smlouvě umožňuje. V praxi ale k tomuto odchyľení nedochází v rámci pojištění podnikatelů, neboť součástí většiny pojištění je i pojištění odpovědnosti, které se úzce váže k vykonávané podnikatelské činnosti, což by při ustanovení pojistných podmínek, že na místo zemřelé osoby vstupuje do pojištění jiná osoba např. dědic, působilo značné problémy.

V zákoně o pojistné smlouvě (2004) v ustanovení § 25 je zánik pojištěné právnické osoby a smrt pojištěné fyzické osoby identifikována jako jiný důvod zániku soukromého pojištění. Naproti tomu v ustanovení občanského zákoníku (1964) zánik pojištěné právnické osoby ani smrt pojištěné fyzické osoby není řešeno. Občanský zákoník (1964) řeší pouze v ustanovení § 815 odst. 2 smrt fyzické osoby nebo zánik právnické osoby, která sjednala pojištění majetku jiné osoby tj. pojištění cizího rizika. Pojistné smlouvy sjednané před rokem 2005 zanikají v případě smrti pojištěné fyzické osoby a zániku pojištěné právnické osoby na základě ustanovení pojistných podmínek.

3.2.11. Změna ve vlastnictví

Posledním z frekventovaných důvodů zániku soukromého pojištění podnikatelů je změna ve vlastnictví pojištěného předmětu. Zánik pojištění z důvodu změny vlastníka je stanoven v ustanovení § 812 občanského zákoníku (1964) i v ustanovení § 27 zákona

¹⁰⁸ BOHMAN, L. a M. WAWERKOVÁ. *Zákon o pojistné smlouvě: Komentář*. 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2009. s. 154. ISBN 978-80-7201-755-3.

o pojistné smlouvě. Zatímco občanský zákoník pouze lakonicky uvádí pouze změnu vlastníka a odchylku je možno ujednat pouze s odvoláním na pojistné podmínky, tak zákon o pojistné smlouvě (2004) již jako důvod k zániku připouští i změnu spoluvlastnictví tohoto majetku.¹⁰⁹ Toto ustanovení je v pojištění podnikatelů uplatňováno např. při prodeji bytových jednotek v obytném domě developerem nebo bytovým družstvem. Pojištění, které se vztahuje k majetku, zaniká dnem, kdy došlo ke změně vlastnictví nebo spoluvlastnictví tohoto majetku. Výjimka platí pro nemovitosti, které se nabývají vkladem vlastnického práva do katastru nemovitostí – v tomto případě pojištění zaniká dnem nabytí právní moci rozhodnutí o povolení vkladu (tj. datum zápisu vkladu, popř. vyznačené datum právní moci; nikoliv právní účinky vkladu). Zákon o pojistné smlouvě umožňuje odchýlení od dikce zákona nejen na základě ustanovení pojistných podmínek, ale je možné jinak ujednat i v pojistné smlouvě, a to pokud je tamtéž také ujednáno za jakých podmínek soukromé pojištění nadále trvá. V případě, že pojistná smlouva podmínky trvání nestanoví, zaniká pojištění na základě zákona. V praxi bývá tento důvod zániku statutárními zástupci pojistníka neoprávněně uplatňován v případě změny vlastníka obchodního podílu ve společnosti (prodejem, děděním, přechodem na nástupnickou společnost). Taková žádost je pojišťovnou zamítnuta, neboť nedochází k zániku pojištění.

Další možné způsoby ukončení či změny pojištění, které nabízejí obě právní úpravy, nejsou v praxi příliš a některé dokonce vůbec uplatňovány, ať už proto, že v případě nesouhlasu smluvních stran by mohly být podmínky stanovené právní normou obtížně prokazatelné např. porušení povinností, nebo k situacím, které řeší, dochází pouze výjimečně např. převod pojistného kmene nebo odnětí povolení k provozování pojišťovací činnosti pojistitele.

3.3. Statistika správy pojištění podnikatelů v pojišťovně Kooperativa za rok 2012

V předešlé kapitole byly popsány nejčastější případy, které jsou v rámci pojištění podnikatelů při správě pojištění operátory pojistitele řešeny. Samozřejmě

¹⁰⁹ BOHMAN, L. a M. WAWERKOVÁ. *Zákon o pojistné smlouvě: Komentář*. 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2009. s. 158-159. ISBN 978-80-7201-755-3.

v rámci právní úpravy jak občanským zákoníkem (1964) nebo zákonem o pojistné smlouvě (2004) jsou stanoveny další případy, které se vztahují ke správě pojištění. Tyto buď nejsou předmětem správy pojištění podnikatelů anebo se jedná o případy, které se v praxi objevují spíše sporadicky.

V rámci statistiky ve správě pojištění podnikatelů v pojišťovně Kooperativa je možné rozlišit úkony správy pouze na základě ukončených pojistných smluv v závislosti na datu sjednání, čímž lze rozdělit pojistné smlouvy řídicí se ustanovením občanského zákoníku (1964) s účinností k 31. 12. 2004 a na pojistné smlouvy vzniklé v době účinnosti zákona o pojistné smlouvě. Bohužel v rámci evidovaných dat není možné provést zjištění, na kolika pojistných smlouvách byla provedena administrativní změna. Jelikož ale při správě pojistných smluv představují operace změn pouze asi jednu desetinu agendy a vzhledem k tomu, že správa tj. změny i storna je prováděna na stejném vzorku pojistných smluv tzn. se podílem smluv sjednaných do 31. 12. 2004 a sjednaných po 1. 1. 2005, je možné dovodit, že poměr jednotlivých úkonů podle každé z norem bude přibližně stejný.

K 1. 1. 2012 bylo živých tj. neukončených pojistných smluv evidovaných v pojištění malých a středních podnikatelů 19% smluv sjednáno do 31. 12. 2004, tudíž se správa pojištění řídí ustanoveními občanského zákoníku (1964) a v 81% pojistných smluv je při správě pojištění postupováno podle ustanovení zákona o pojistné smlouvě (2004) a subsidiárně podle aktuálně platného občanského zákoníku (1964). Ve stejném poměru je i počet pojistných smluv ukončených v průběhu roku 2012, přičemž počet pojistných smluv ukončených na základě dohody činí 37%, pojištění ukončených výpovědí je 21% a necelá polovina ukončených pojistných smluv představuje různé zániky pojištění, přičemž téměř dvě třetiny zániku jsou zániky pojištění v důsledku neplacení pojistného. Odstoupení jako způsob ukončení resp. zrušení pojištění je pouze v řádu několika kusů a všechny případy se týkají pouze pojistných smluv sjednaných na základě zákona o pojistné smlouvě (2004).

Podrobné údaje o počtech ukončených pojistných smluv podle konkrétních příčin zániku pojištění jsou uvedeny v tabulce, která je přílohou této práce.

ZÁVĚR

Tato práce poskytuje ucelenou koncepci pohledu do základů pojištění a právních norem, které ho ovládaly, ovládají a pravděpodobně budou ovládat v nejbližších letech. Zároveň nastiňuje dvojkolejnost právní úpravy pro platné pojistné smlouvy, ke které dochází z důvodu zamezení retroaktivity zákona o pojistné smlouvě (2004) vzhledem k pojištění sjednanému do konce roku 2004.

Při správě pojištění podnikatelů se právní úkony na základě ustanovení § 72 zákona o pojistné smlouvě (2004) řídí v případě pojistných smluv uzavřených do 31. 12. 2004 právní úpravou pojistné smlouvy uvedené v ustanoveních občanského zákoníku, zejména v hlavě XV. Naproti tomu pojistné smlouvy sjednané od 1. 1. 2005 se řídí ustanoveními zákona o pojistné smlouvě (2004) a subsidiárně je využito ustanovení občanského zákoníku (1964) v platném znění. V případě správy pojištění podnikatelů jsou také částečně využívány další právní normy např. zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, zákon č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), zákon č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev a další.

Pokud se týká porovnání uplatnění občanského zákoníku a zákona o pojistné smlouvě, tak při shrnutí všech dostupných údajů je možné říci, že stanovení občanského zákoníku (1964) jsou aplikována výhradně u 19% ukončených pojistných smluv, což jsou smlouvy sjednané do konce roku 2004 a v případě 36% ukončených pojistných smluv je využit občanský zákoník využit pouze částečně na základě subsidiarity, a to u pojištění sjednaných od roku 2005 a ukončených na základě výpovědi, kdy pro stanovení platnosti výpovědi a také data účinnosti zániku pojištění musí pracovník správy pojištění využít zejména ustanovení § 122 počítání času. Toto jsou jediné dva číselné údaje, které je možno v rámci statistických dat vyjádřit. Další údaje pro porovnání je vzhledem informacím evidovaným při správě pojištění pouze odhadnout např. různé typy zastoupení pojistníka v jednotlivých úkonech, kde je pojistník nejčastěji zastoupen na základě plné moci, což je jedna třetina úkonů, přičemž většinou se jedná o zastoupení makléřem.

Závěrem je možné říci, že ačkoliv je pro pojištění od roku 2005 nejvýznamnější právní normou zákon o pojistné smlouvě (2004), protože upravuje specifické vztahy mezi účastníky pojištění, jež vzniklo sjednáním pojistné smlouvy, tak neméně důležitým je pro správu pojištění občanský zákoník (1964) a to nejenom pro správu pojištění vzniklého v roce 2004 a dříve, ale hlavně jako právní norma upravující soukromé právo a vztahy mezi účastníky.

PŘÍLOHA

Tabulka 1: Statistika ukončených pojistných smluv pojištění podnikatelů v roce 2012
v pojišťovně Kooperativa

Typ storna/důvod ukončení pojištění	Celkem	Pojistné smlouvy sjednané do 31. 12. 2004	Pojistné smlouvy sjednané od 1. 1. 2005
Ukončení pojištění na základě dohody	5777	1414	4363
Náhrada původní pojistné smlouvy	5346	1359	3987
Dohoda uzavřená na základě žádosti pojistníka	431	55	376
Výpověď	3221	599	2622
Výpověď ke konci pojistného období - pojistník	2819	592	2227
Výpověď ke konci pojistného období - pojistitel	84	3	81
Výpověď do 2 měsíců od sjednání - pojistník	276	0	276
Výpověď do 2 měsíců od sjednání - pojistitel	7	0	7
Výpověď do 3 měsíců po oznámení PU - pojistník	34	4	30
Výpověď do 3 měsíců po oznámení PU - pojistitel	1	0	1
Zánik pojištění	6555	875	5680
Zánik pojištění z důvodu ztráty pojištěné věci v důsledku pojistné události	13	1	12
Zánik pojistného rizika	1867	313	1554
Zánik pojištění z důvodu smrti FO nebo zániku PO	154	106	48
Zánik pojištění z důvodu změny vlastnictví	744	119	625
Zánik pojištění pro neplacení pojistného	3777	336	3441
Zánik z důvodu odmítnutím plnění	15	0	15
Zánik z důvodu prohlášení konkurzu na majetek pojistníka	19	0	19
Odstoupení	19	0	19
Odstoupení od smlouvy - pojistník	2	0	2
Odstoupení od smlouvy - pojistitel	17	0	17
Ukončené pojištění v roce 2012	15572	2888	12684

Zdroj: Pavlína Hásková (vlastní šetření)

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BOHMAN, L. a M. WAWERKOVÁ. *Zákon o pojistné smlouvě: Komentář*. 2. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 2009. ISBN 978-80-7201-755-3.

CIPRA, T. *Praktický průvodce finanční a pojistnou matematikou*. 2. vyd. Praha: Ekopress, 2005. ISBN 80-86119-91-2.

ČEJKOVÁ, V. a S. NEČAS. *Pojišťovnictví*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN neuvedeno.

DUCHÁČKOVÁ, E. *Pojišťovnictví a pojištění*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000. ISBN 80-245-0023-X.

DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2009. ISBN 978-80-86929-51-4.

DUCHÁČKOVÁ, E., J. DAŇHEL a kol. *Pojistné trhy: změny v postavení pojišťovnictví v globální éře*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2012. ISBN 978-80-7431-078-2.

DAŇHEL, J. *Kapitoly z pojistné teorie*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2002. ISBN 80-245-0306-9.

HRADEC, M., J. ZÁRYBNICKÁ a V. KŘIVOHLÁVEK. *Pojištění a pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2005. ISBN 80-86754-48-0

CHALOUPECKÝ, J. *Dějiny pojišťovnictví v Československu. 3. díl: Dějiny pojišťovnictví v Československu (1945-1992)*. 1. vyd. Praha: Česká pojišťovna, 1997. ISBN neuvedeno.

JEHLIČKA, O., J. ŠVESTKA a kol. *Občanský zákoník: Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996. ISBN 80-7179-063-X.

KAHOUN, V., V. VURM a B. Kučerová. *Vybrané kapitoly z pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha – Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-130-7.

KARFÍKOVÁ, M., V. PŘIKRYL a J. ČECHOVÁ. *Základy pojišťovacího práva*, 1. vyd. Praha: Nakladatelství ORAC, s.r.o., 2001. ISBN 80-86199-27-4.

MARVAN, M. *Dějiny pojišťovnictví v Československu. 1. díl: Dějiny pojišťovnictví v Československu do roku 1918*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Novinář, 1989. ISBN neuvedeno.

MARVAN, M. a J. CHALOUPECKÝ. *Dějiny pojišťovnictví v Československu. 2. Díl: Dějiny pojišťovnictví v Československu (1918-1945)*. 1. vyd. Bratislava: ALFA KONTI, 1993. ISBN 80-88739-01-02.

OMASTA, M., P. FOUSEK a O. CUDLMAN. *Základy pojišťovnictví*. Praha: Česká asociace pojišťoven, 1999. ISBN neuvedeno.

PÁLENÍK, V. a kol. *Základy pojišťování především průmyslových a podnikatelských rizik*. 1. vyd. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-644-0.

POJIŠŤOVNA KOOPERATIVA, A.S., VIG. *Směrnice S/7413-13: Pojištění podnikatelských rizik TREND*. verze 4. 2012.

ŘEZÁČ, F. *Pojišťovnictví*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2011. ISBN 978-80-214-4242-9.

SCHELLE, K. *Vývoj právní úpravy pojišťovnictví*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1014-2.

SPIRIT, M. *Pojistné právo*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000. ISBN 80-245-0109-0.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

CHOVAN, P. a V. ČEJKOVÁ. *Malá encyklopédia poistenia a poisťovníctva s cudzojazyčnými ekvivalentmi*. 1. vyd. Bratislava: ELITA ekonomická literárna agentúra, 1995. ISBN 80-85323-84-2

Seznam použitých internetových zdrojů

Česká pojišťovna, a.s. *Pomáháme vám vypustit starosti o poničenou domácnost*

[online].[cit. 2013-02-22]. Dostupné na:

http://www.ceskapojistovna.cz/documents/10262/1036225/120530_TK_Novinky+v+pojisteni+majetku+CP.pdf

Tůmová, V. *Kdy má smysl havarijní pojištění auta?*. [online]. © 13. 2. 2008 [cit. 2013-02-23]. Dostupné na <http://www.penize.cz/pojisteni/41848-kdy-ma-smysl-havarijni-pojisteni-auta>.

WEDOS, a.s. *Zajištění a zajišťovací činnost (cese)* [online]. ©10. 5. 2010 [cit. 2013-02-22]. Dostupné na <http://www.pojisteni.cz/clanky/a/130/zajisteni-zajistovaci-cinnost-cese.html>

Kooperativa pojišťovna, a.s. *Základní informace*. [online] © 2013 [cit. 2013-02-28]. Dostupné na <http://www.koop.cz/o-nas/zakladni-informace/>

Kooperativa pojišťovna, a.s. *Pojištění malých a středních podnikatelů - TREND*. [online] © 2013 [cit. 2013-02-28]. Dostupné na <http://www.koop.cz/nase-produkty/pojisteni-malych-a-strednich-podnikatelu/pojisteni-zivnostniku-malych-a-strednich-podnikatelu-trend/>

Česká kancelář pojistitelů. *Česká kancelář pojistitelů*. [online] [cit. 2013-02-28]. Dostupné na <http://www.ckp.cz/home.php>

České asociace pojišťoven. *O nás*. [online] [cit. 2013-02-28]. Dostupné na <http://www.cap.cz/Folder.aspx?folder=Lists%2fMenu%2fO+n%C3%A1s>

Zákonné normy

Parlament České republiky. *Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník*, ve znění účinném do 31. 12. 2004. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 14. 3. 2013.

Parlament České republiky. *Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník*, ve znění účinném od 1. 1. 2005. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 14. 3. 2013.

Parlament České republiky. *Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*, ve znění účinném od 1. 1. 2014. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 14. 3. 2013.

Parlament České republiky. *Zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů (zákon o pojistné smlouvě)*, ve znění pozdějších předpisů. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 14. 3. 2013.

Parlament České republiky. *Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví*, ve znění pozdějších předpisů. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 14. 3. 2013.

Parlament České republiky. *Zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých zákonů (zákon o pojišťovnictví)*, ve znění účinném do 31. 12. 2009. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 14. 3. 2013.

Parlament České republiky. *Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona (zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích a likvidátorech pojistných událostí)*, ve znění pozdějších předpisů. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 14. 3. 2013.

Parlament České republiky. *Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník*, ve znění pozdějších předpisů. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 14. 3. 2013.

Parlament České republiky. *Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla)*, ve znění pozdějších předpisů. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 14. 3. 2013.

Parlament České republiky. *Zákon č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)*, ve znění pozdějších předpisů. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 14. 3. 2013.

Parlament České republiky. *Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů*, ve znění pozdějších předpisů. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 15. 2. 2013.

Parlament České republiky. *Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev*, ve znění pozdějších předpisů. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 14. 3. 2013.

Autor neuveden. *Zákon č. 946/1811 Sb.z.s., OBECNÝ ZÁKONÍK OBČANSKÝ*, poslední stav textu. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 15. 2. 2013.

Národní shromáždění republiky Československé. *Zákon č. 145/1934 Sb. o pojistné smlouvě*, poslední stav textu. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 15. 2. 2013.

President republiky. *Dekret presidenta republiky č. 103/1945 Sb., o znárodnění soukromých pojišťoven*, ve znění účinném do 31. 12. 1948. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 15. 2. 2013.

Národní shromáždění republiky Československé. *Zákon č. 189/1950 Sb., o pojistné smlouvě*, poslední stav textu. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 15. 2. 2013.

Národní shromáždění republiky Československé. *Zákon č. 190/1950 Sb., o úkolech a organizaci pojišťovnictví*, poslední stav textu. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav k 15. 2. 2013.

Národní shromáždění republiky Československé. *Zákon č. 85/1952 Sb., o pojišťovnictví*,
poslední stav textu. K dispozici v systému ASPI – Server 10.14.134.20:6665 – stav
k 15. 2. 2013.

Jméno autora: Pavlína Hásková

Obor: Právo v podnikání

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Komparace uplatnění občanského zákoníku a zákona o pojistné smlouvě při správě pojistných smluv majetku podnikatelů

Rok: 2013

Počet stran bez příloh: 58

Celkový počet stran příloh: 1

Počet titulů české literatury a pramenů: 20

Počet internetových zdrojů: 7

Počet použitých právních norem a předpisů: 18

Vedoucí práce: JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D.